

311-397

31631

3.5

การศึกษาลัทธิพุทธทางภาววิยหรือวิชาจิตศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โดยวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ

โดย

ศรัทธา เพ็ญเจริญ

F 3 พ.ศ. 2542

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

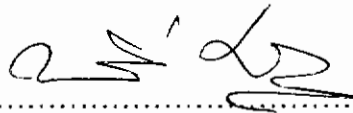
วิชา ปถ 692 ภาคนิพนธ์ระดับสูง และ ปถ 693 การวิจัยทางการประถมศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตุลาคม 2541

ISBN 974-597-016-6

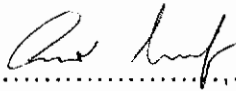
คณะกรรมการที่ปรึกษาได้พิจารณางานวิจัยฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์วรรณิ์ ไสมประยูร)

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยความกรุณาจาก ผศ.รังสี เกษมสุข
รศ.อาวุธ วัฒนศิลป์ ประธานและกรรมการควบคุมทำสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อแนะนำ คำปรึกษา
ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง
จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์เสถียร โพธิ์ชุ่ม อาจารย์ทิพวรรณ หอมพสุ และอาจารย์
ศรัญญา สุขสวัสดิ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไข เครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ชูวงศ์ ไชยสุนทร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไตรรัตนาราม อาจารย์
ไพบุลย์ มานะกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดช่องลม อาจารย์บำรุง จันทร์บรรจง หัวหน้าสายชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดช่องลม ที่ให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการ
ทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทิพวรรณ อนุชิราชีวะ อาจารย์ไพฑูรย์ มีวีระสม อาจารย์
พวงพยอม ณ ลำปาง อาจารย์มณฑิรา ไชยเผือก และอาจารย์อรอุมา เทียงเจริญ ที่ได้สนับสนุน
และให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่ง ตลอดจนเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัย ใน
การศึกษาและการทำงานวิจัยมาโดยตลอด

คุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณพ่อร้อยตรีชาย เทียงเจริญ และ
คุณแม่เยี่ยมดาว เทียงเจริญ

ศรัทธา เทียงเจริญ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	2
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	2
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	2
	นิยามศัพท์เฉพาะ	3
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
	เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
	โครงสร้างเนื้อหาจริยศึกษา	5
	ความหมายของจริยธรรม	7
	โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์ก	7
	การแสดงบทบาทสมมุติ	9
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดลองสอนจริยศึกษาในห้องเรียน	16
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทสมมุติ	16
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	17
3	วิธีดำเนินการการศึกษาค้นคว้า	18
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
	เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	18
	การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ	19
	แบบแผนการทดลอง	22
	ระยะเวลาในการทดลอง	23
	วิธีดำเนินการทดลอง	23
	การวิเคราะห์ข้อมูล	23
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	23

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก	9
2	แสดงเนื้อหาและจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอน	21
3	แสดงแผนการทดลอง	23
4	แสดงวันและเวลาในการทดลอง	23
5	เปรียบเทียบผลต่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลัง การทดลองของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา	25
6	แสดงการวิเคราะห์หลักสูตวิชาจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	36
7	แสดงความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และความเชื่อมั่นที่ได้ จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา เรื่องความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ ในชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4	37
8	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง	38
9	แสดงการวิเคราะห์ t -test ด้วยโปรแกรม SPSS*/PC+	39

บทที่	หน้า	
4	การวิเคราะห์ข้อมูล	25
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	25
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	25
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	27
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	27
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	27
	วิธีดำเนินการการศึกษาค้นคว้า	27
	การวิเคราะห์ข้อมูล	28
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	28
	อภิปรายผล	28
	ข้อเสนอแนะ	30
	บรรณานุกรม	32
	ภาคผนวก	34
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือของมนุษย์ในการกล่อมเกลาเสริมแต่งชีวิตของบุคคลให้เป็นไปตามที่เหมาะสมสำหรับตนเองและที่สังคมต้องการ การศึกษาจึงเกิดเคียงคู่กับมนุษย์มานานแสนนาน เมื่อมนุษย์มีความเจริญมากขึ้นความละเอียดอ่อนและการพัฒนาเทคนิควิธีในการจัดการศึกษาย่อมมีมากขึ้น ความพยายามทั้งหลายในการจัดการศึกษาก่อให้เกิดแนวปฏิบัติแตกต่างกันไป แม้จะมีผู้จบการศึกษาระดับต่าง ๆ จำนวนมากแต่คุณภาพของคนในสังคมในด้านคุณธรรมและจริยธรรมมักจะถูกละเลยเพราะมีการแข่งขันกันด้านวิชาการ และเทคโนโลยี ทำให้หันติสุขในสังคม หน่วยงานและองค์กรลดน้อยลง การเกื้อกูลกันลดน้อยลง คุณภาพทางด้านจิตใจของมนุษย์ต่ำลงไปทุกที ทั้ง ๆ ที่มีสถานศึกษาจำนวนมากในสังคม เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะวิธีการจัดการศึกษาซึ่งทำอยู่ไม่ได้เสริมเน้นให้มนุษย์พัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ ยังละเลยการสร้างควมสำนึกในคุณค่าของชีวิต คุณธรรม และจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความเมตตา กรุณา เป็นต้น (พิสิทธิ์ สารวิจิตร. 2539 : 291) ดังนั้นการศึกษาจึงควรเน้นในด้านจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพราะถ้าจัดการศึกษาด้านจริยศึกษาให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายแล้วด้านอื่น ๆ ก็จะได้ตามไปด้วย (มนัส รัตนดิถ ญ ภูเกิด. 2521 : 13) แต่การเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นนามธรรมต้องประสบกับความล้มเหลวเพราะวิธีสอนของครูมุ่งเน้นในเรื่องการอ่าน การท่องจำมากกว่าการฝึกให้เด็กรู้จักคิดหาเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ (ธนวรรณ สังข์ทอง. 2539 : 2 อ้างอิงจาก เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ. 2513 : 90 - 96) ที่กล่าวถึงปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ว่าครูสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายหรืออธิบาย เมื่อสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียนจะได้รับความเห็นที่คล้ายคลึงกันพอสรุปได้ว่าวิธีสอนของครูไม่น่าสนใจ ครูสอนน่าเบื่อหน่ายและมีความรู้สึกว่ามีประโยชน์เพราะไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ดังนั้นในการสอนจริยศึกษาผู้สอนจะต้องหาวิธีการสอนที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เข้าใจความหมายที่ชัดเจนและความศรัทธาที่จะปฏิบัติตามจึงจะเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนประพฤติตนถูกต้องตามหลักธรรม

การแสดงบทบาทสมมุติเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในเหตุการณ์ หรือปัญหาที่หยิบยกขึ้นมา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมแล้วนำไปสู่การอภิปรายสรุปในการแก้ปัญหาหรือทางออกที่เหมาะสมชัดเจน ดังนั้นวิธีสอนด้วยการใช้

บทบาทสมมติจึงเป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยชี้นำเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เกิดความคิดรวบยอด และการเรียนรู้ได้ชัดเจนในแง่มุมมองต่าง ๆ เช่น ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมมีสาเหตุ การตัดสินใจอะไรควรพิจารณาถึงสาเหตุก่อน ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นโดยการเอาใจเข้ามาใส่ใจเรา ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น และฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้อย่างดี (สมชาย ชูชาติ.2521 : 73 - 74) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา บัวคำภา (2526 : 53) การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยส่งเสริมผู้เรียนได้สำรวจแล้วค้นหาพฤติกรรมที่ถูกต้อง รวมทั้งได้รับความรู้สึกสนุกสนานในการเรียน มีความกระตือรือร้นต่อการเรียนและกล้าแสดงออกมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า การสอนวิชาจริยศึกษาโดยใช้บทบาทสมมตินั้นเหมาะสมและมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างไร

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติก่อนและหลังเรียน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นประโยชน์สำหรับครูในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ในเนื้อหาวิชาที่เป็นนามธรรม
2. ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครู จากการผู้เบียดผู้บอกความรู้ มาเป็นผู้ให้คำแนะนำ และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ช่วยให้ผู้สอนประหยัดในการผลิตสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 ภาคเรียนที่ 1

โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน

นักเรียน 90 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2541 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 25 คน ได้โดยการสุ่มห้องเรียนแบบง่าย ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนแบบคละความ สามารถ

2. ระยะเวลาในการทดลอง

ใช้เวลาในการทดลอง 18 คาบ คาบละ 20 นาที รวม 6 วัน สัปดาห์ละ 2 วัน รวมทดสอบ ก่อนและหลังเรียนอีก 6 คาบ เป็น 24 คาบ 4 สัปดาห์

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธ ศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิชาจริยศึกษาได้แก่คุณธรรม 3 ข้อคือ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ

4. ตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

- 4.1 ตัวแปรอิสระได้แก่ การสอนโดยการใช้บทบาทสมมุติ
- 4.2 ตัวแปรตามได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **วิธีสอนแบบบทบาทสมมุติ** หมายถึง การสอนวิชาจริยศึกษาเรื่องความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ โดยครูสร้างสถานการณ์สมมุติขึ้นให้สอดคล้องกับบทเรียน แล้วให้นักเรียนออกมาแสดงบทบาทสมมุติตามกระบวนการ 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นเตรียม
2. ขั้นแสดง
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย
4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม
5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

2. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา** หมายถึง ความรู้ที่นักเรียนได้รับภายหลัง จากสิ้นสุดการเรียนวิชาจริยศึกษาเรื่องความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ ซึ่งวัด

ได้จากคะแนนการตอบแบบทดสอบวิชาจริยศึกษาเรื่องความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลาและความเสียสละ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามคำสั่งข้อบังคับ กฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ เพื่อให้ทุกคนยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นผลทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. การตรงต่อเวลา หมายถึง การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการทำงาน หรือกิจกรรมใดๆก็ตามให้ตรงตามเวลาที่กำหนดหรือนัดหมายไว้ คนที่ตรงต่อเวลาจะได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ๆ

5. ความเสียสละ หมายถึง การให้ บันทรัพย์สิ่งของ แรงงาน และสิทธิที่ควรจะได้โดยมิได้เบียดเบียนและก่อกันตรายให้แก่ตนเอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาเรียบเรียงตามลำดับต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 โครงสร้างเนื้อหาจริยศึกษา
- 1.2 ความหมายของจริยธรรม
- 1.3 โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์ และโคลเบอร์ก
- 1.4 การแสดงบทบาทสมมติ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดลองสอนจริยศึกษาในห้องเรียน
- 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทสมมติ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

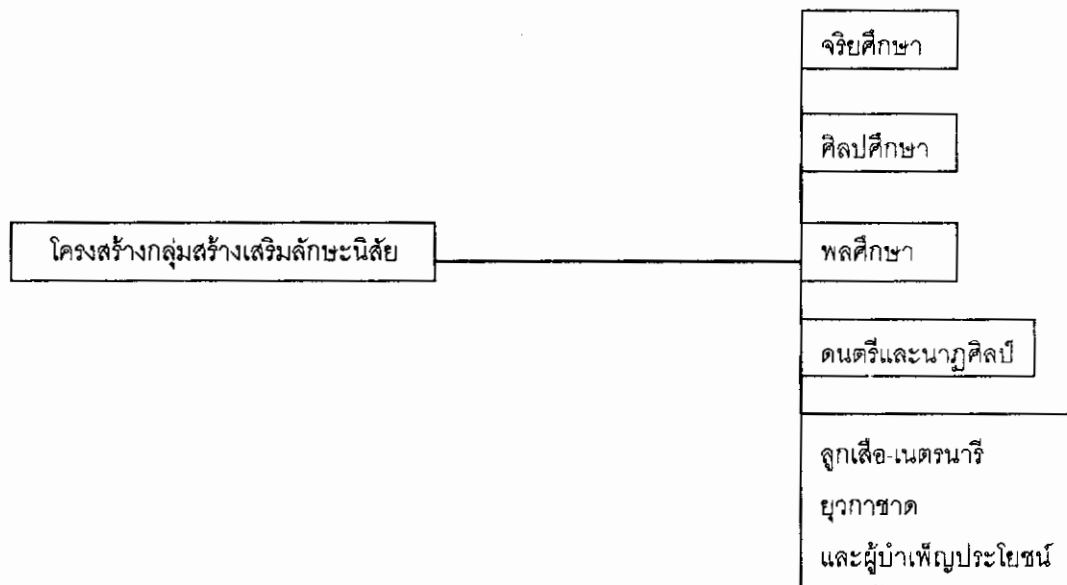
1.1 โครงสร้างเนื้อหาจริยศึกษา

จริยศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดประสงค์เฉพาะวิชาดังนี้

1. บอกความหมาย ประโยชน์ของจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม และโทษของการขาดจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม
2. บอกลักษณะการกระทำ ประโยชน์หรือโทษของการกระทำหรือไม่กระทำ จากเรื่องราวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม
3. บอกพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติตามเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม
4. ปฏิบัติจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมตามคำแนะนำ
5. แก้ไขพฤติกรรมและการปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่ไม่ถูกต้องตามคำแนะนำ

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีโครงสร้างดังนี้

แผนภูมิโครงสร้างเนื้อหาและอัตราเวลาเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.3-4

1.2 ความหมายของจริยธรรม

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของ "จริยธรรม" ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 1) จริยธรรม หมายถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่างๆ และจะเกิดเมื่อคนมีความขัดแย้งเกี่ยวกับคุณธรรม หรือค่านิยมตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เช่น ถ้ามีเหตุการณ์ขัดแย้งเกิดขึ้นทำให้เราตกอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ปัญหาโดยยึดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเพื่อสังคม แสดงว่า เรามีจริยธรรมสูงกว่าคนที่แก้ปัญหาเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์ (2520 : 3) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึง ลักษณะทางสังคม และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ฉะนั้นผู้มีจริยธรรมสูงคือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และพฤติกรรมประเภทหลังน้อย

จากเอกสารที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า จริยธรรมคือการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องตามความต้องการของสังคม

1.3 โครงสร้างทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์และโคเบอร์ก

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์ . 2520 : 39-40 ; อ้างอิงมาจาก เพียเจต์) กล่าวว่า เพียเจต์ (Piaget) เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม เด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุด (Formal Operation) เมื่ออายุประมาณ เมื่ออายุประมาณ 8 - 10 ปี ฉะนั้น พัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็ก จึงบรรลุขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8 - 10 ปีเช่นกัน เพียเจต์ได้แบ่งขั้นของการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. ชั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิด ถึง 2 ขวบ เด็กในชั้นนี้ ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด มีแต่ความอยากความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการที่จะได้รับการบำบัด
2. ชั้นยึดคำสั่ง เป็นชั้นที่เด็กมีอายุ 2 - 8 ปี เด็กจะยึดคำสั่งของผู้ใหญ่ จะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และกระทำตาม
3. ชั้นยึดหลักแห่งตน เป็นชั้นที่เด็กมีอายุ 8 - 10 ปี ซึ่งเกิดจากพัฒนาทางสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะกลายเป็นหลักภายในจิตใจของเด็ก

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจท์ และพบความจริงว่าพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมีถึง 6 ขั้นตอน มนุษย์สามารถบรรลุจริยธรรมขั้นสูงสุดได้เมื่อมีเหตุผลและความคิดอยู่ในวัยผู้ใหญ่ เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงสุดนี้ไม่เจอเหตุผลประเภทอื่นเลย จะมีลักษณะเป็นเหตุผลสากล เป็นอุดมคติ ไม่เข้าข้างตนเอง (คือไม่มีเหตุผลเพื่อประโยชน์ของตนเอง) โคลเบอร์ก ได้แบ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น แต่จัดไว้ 3 ระดับ ซึ่ง ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2522 ก: 35 - 37) ได้สรุปและเขียนตารางไว้ดังนี้

ระดับที่ 1 คือ ก่อนกฎเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำ ในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ในชั้นที่ 1 เป็นการมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองโดนลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางกายเหนือตน ระยะนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 2 - 7 ปี ชั้นที่ 2 จะเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเอง เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเด็กๆ คือ เขาทำมาฉันตอบไป เขาให้ฉันฉันก็ต้องให้เขา ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 10 ปี

ระดับที่ 2 คือ ระดับตามกฎเกณฑ์ หมายถึง การกระทำตาม กฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับที่ 2 นี้ ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และมีความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ในชั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะของเพื่อน ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเด็กอายุประมาณ 13 ปี ส่วนในชั้นที่ 4 บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมของตน จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง ลักษณะนี้จะเด่นชัดในเยาวชนอายุประมาณ 16 ปี

ระดับที่ 3 คือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจขัดแย้งต่างๆ ด้วยการนำมาคิดตรึกตรอง ซึ่งใจโดยตนเอง และตัดสินใจไปตามแต่จะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ชั้นที่ 5 คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงได้ของผู้อื่นสามารถควบคุมบังคับ

ใจตนเองได้ ลักษณะนี้จะปรากฏชัดในวัยผู้ใหญ่ ส่วนขั้นที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นสูงสุด แสดงทั้งการมีความรู้ สากลเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน และการมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายใน บั้นปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่นอกจากนั้นผู้มีจริยธรรมอยู่ในระดับที่ 6 นี้ ยังมีหลักประจำใจซึ่ง ตรงกับหลักในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า "hiri โอตัปปะ" ด้วย ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ทั้งสิ้น

ตารางที่ 1 แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการ ทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหนีการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี) (ระดับต่ำ)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี) (ระดับกลาง)
ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป) (ระดับสูง)
ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

1.4 การแสดงบทบาทสมมติ

ความหมายของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นเทคนิคและวิธีการที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีหนึ่งซึ่งมีผู้รู้ ได้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน อาทิ เช่น

สุพิน บุญชูวงศ์ (2538 : 74) ได้ให้ความหมายวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติว่า หมายถึง วิธีสอนที่ใช้บทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยครูสร้างสถานการณ์ สมมติและบทบาทขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น มีการนำการแสดงออก ทั้งทางด้านความรู้ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาใช้เป็นพื้นฐานในการให้ความรู้และเข้าใจ ให้แก่นักเรียนในเรื่องความรู้และพฤติกรรม และปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

ดวงเดือน เทศวานิช (ม.ป.ป. : 108) ได้ให้ความหมายการแสดงแบบบทบาทสมมุติว่า หมายถึง การแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น เทียบเคียงกับสภาพที่เป็นจริงตามที่ผู้แสดงบทบาทได้แสดงออกมา เพื่อให้ผู้ดูเข้าใจปัญหาอย่างดี และนำมาอภิปรายกันได้อย่างเหมาะสม

สมชาย ชูชาติ (2521 : 73) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมุติเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในเหตุการณ์หรือปัญหาที่หยิบยกขึ้นมา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ แล้วนำไปสู่การอภิปรายสรุปในการแก้ปัญหาหรือหาทางออก

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมุติคือ การยกเอาเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงมาแสดงเลียนแบบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วนำมาอภิปรายถึงเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาเหตุการณ์นั้น

ประวัติความเป็นมาของบทบาทสมมุติ

บทบาทสมมุติเป็นวิธีการหนึ่งของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และไม่ใช่ของใหม่ พบว่ามีการใช้กันมาแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 ในรูปของการแสดงละคร แต่เพิ่งมีผู้นำเอามาใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกมนุษยสัมพันธ์ใช้เป็นวิธีการให้การศึกษาและในวงการแพทย์หรือการบำบัดผู้ป่วยทางจิตในวงการจิตวิทยา ผู้ที่นำบทบาทมาใช้เป็นคนแรกคือ ดร.จาคอบ แอล โมเรโน (Dr. Jacob L. Moreno) จิตแพทย์ชาวเวียนนาเขาเป็นผู้ที่ประยุกต์การแสดงละครมาใช้ในกระบวนการบำบัดทางจิต (Therapy) มีการค้นพบว่า บทบาทสมมุติสามารถใช้ในการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาได้ด้วย โดยเรียกชื่อว่า ไฮโคดราม่า (Psychodrama) และโซซิโอดราม่า (Sociodrama) จะเป็นการแสดงบทบาททางสังคมของกลุ่มหรือบุคคล ส่วน ไฮโคดราม่า (Psychodrama) เป็นการแสดงบทบาทที่มุ่งแก้ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือของเอกัตบุคคลในกลุ่ม

นอกจาก ดร.โมเรโน จะใช้วิธีการนี้ด้วยตนเองแล้ว เขายังได้สร้างระเบียบวิธี (Methodology) และเริ่มฝึกให้บุคคลอื่นใช้วิธีการดังกล่าว ดร.โมเรโน ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องบทบาทสมมุติไว้ 2 เล่ม คือ Psychodrama ในปี ค.ศ.1946 และ Sho Shall Service ในปี ค.ศ. 1953

นักจิตวิทยาสมัยต่อมาได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างสถานการณ์ที่จะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาคนไข้ทางจิต จึงมีการนำวิธีการนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลาย จากหลักการดังกล่าวนี้เองทำให้นักการศึกษาสนใจและได้นำเอาบทบาทสมมุติเข้ามาใช้ในวงการศึกษานักจิตวิทยา Fannie R. Shaftel และ George Shaftel ได้ทำการวิจัยการใช้บทบาทสมมุติในการเรียนการสอน ซึ่งนับว่าเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมุติในวงการศึกษารุ่นแรก หลักจากที่ได้ทดลองใช้วิธี

การนี้เป็นเวลามากกว่า 20 ปี เขาทั้งสองจึงร่วมกันเขียนหนังสือ Role Playing for Social Values : Decision making in the School Studentes และส่งตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งอาจนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้บทบาทสมมุติในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

ลักษณะของการแสดงบทบาทสมมุติ (ดวงเดือน เทศวานิช ม.ป.ป. : 108)

บทบาทสมมุติมีลักษณะต่างๆ เช่น

1. การเลียนแบบกิริยาท่าทางของบุคคลอื่น เช่น ท่าเดิน ท่าวิ่ง ท่านั่งหลับ การแสดงท่าทางประกอบการพูด ฯลฯ ของเพื่อนๆ ในชั้น
2. การเลียนแบบกิริยาท่าทางของสัตว์ต่างๆ เช่น นกบิน กบกระโดด เบ็ดเดิน ลิงเดิน ฯลฯ
3. การเลียนแบบเสียงของสิ่งต่างๆ เช่น เสียงแมวร้อง เป็ดร้อง สุนัขเห่า เสียงรถยนต์รถไฟ ฯลฯ
4. การเล่นละครใบ้หรือเกมใบ้ ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางต่างๆ โดยไม่ต้องใช้เสียง เช่น แสดงท่าร้องเพลง ท่าตะโกน ท่ากระซิบ ท่าล้างมือ พายเรือ ขับรถ ฯลฯ
5. การเล่นนิทานโดยใช้หุ่นมือเป็นการเล่นนิทานโดยมีหุ่นมือหรือหุ่นนิ้วเป็นตัวแสดงประกอบ
6. การแสดงละครเป็นเรื่องราวสั้นๆ ผู้สอนอาจจะเตรียมตัวมาล่วงหน้า อาจใช้นำเข้าสู่บทเรียน ใช้สอน หรือใช้สรุปบทเรียน เช่น แสดงเป็นเด็กปวดฟันไปหาหมอฟัน หรือละครประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ประเภทของการแสดงบทบาทสมมุติ

การแสดงบทบาทสมมุติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมุติแบบที่มีการเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนเตรียมบทและสถานการณ์มาล่วงหน้า และใช้สอนตามขั้นตอนที่เตรียมมา ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่ผู้สอนเขียนขึ้น อาจเป็นการแสดงละคร ซึ่งมีการฝึกซ้อมท่าทางตามบทบาทที่กำหนดไว้มาล่วงหน้า เช่น ละครในวิชาภาษาไทยหรือประวัติศาสตร์ เป็นต้น
2. การแสดงบทบาทสมมุติแบบที่ไม่มีการเตรียมบทมาก่อนใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ผู้สอนไม่ได้เตรียมบทบาทมาล่วงหน้า ผู้สอนอาจกำหนดสถานการณ์ขึ้น แล้วนำมาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเอง คิดหาคำพูดของตนเอง โดยอิงสถานการณ์ที่เล่ามาหรืออาจจะเป็นการแสดงที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันกำหนดสถานการณ์ขึ้น ผู้แสดงคิดบทบาทขึ้นเองตามความพอใจ เช่น สมมุติให้ผู้เรียนเป็นพ่อค้า แม่ค้า ผู้ซื้อ ทำการซื้อขายกัน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติ

สมชาย ชูชาติ (2521 : 73 - 74) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาทสมมุติ นับว่าเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการสอนมาก โดยเฉพาะในด้านการสอนสังคมศึกษา และการอบรมระเบียบวินัย คุณธรรม ครูสามารถนำบทบาทสมมติไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ หลายด้านดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมมีสาเหตุ การที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทที่ถูกจำกัดอยู่ในสภาพการณ์ต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุที่ผลักดันให้ต้องแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกไป ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินใจอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ช่วยลดความรู้สึกตั้งเครียดของผู้อื่น ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกรุนแรงในใจ หลายประการที่ไม่สามารถจะแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการระบายความรู้สึกนั้นๆ ออกมาได้บ้าง

4. ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถจะบอกความต้องการออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดง ซึ่งผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาโดยไม่รู้ตัว

5. ช่วยส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเองในทางที่ดี โดยใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือ จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และพัฒนาความรู้สึกที่ดีกับตนเอง สิ่งนี้นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามทางจิตใจ อันจะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุข และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนและหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีพของตน

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น ในการทำงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่บ้าง วิธีการบทบาทสมมุติดังนี้สามารถนำมาใช้ทำให้คนในกลุ่มเกิดความเข้าใจกัน และมีความสามัคคีปรองดองกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมในสังคมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยให้การเรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทสมมติแทบทุกบทบาทมักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงจะต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา จึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยฝึกเรื่องการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้อย่างดี

ขั้นตอนของการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ

ดวงเดือน เทควาวิช (ม.ป.ป. : 109 - 111) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์และกำหนดขอบเขตของปัญหา ผู้สอนแยกสถานการณ์ออกมาว่าอะไรคือปัญหา ควรเลือกปัญหาที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และกำหนดขอบเขตปัญหาว่าอะไรคือจุดที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

1.2 การกำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาแล้ว ผู้สอนต้องกำหนดสถานการณ์ที่ง่ายและชัดเจน พร้อมทั้งเขียนบทให้ผู้เรียนแสดง บทนั้นควรมีความขัดแย้งหรืออุปสรรคที่จะเอาชนะ เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

2. ขั้นแสดง แบ่งเป็น 7 ตอน ดังนี้

2.1 การอุ่นเครื่อง หมายถึง การนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะเรียนหรือปูพื้นให้ความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน โดยผู้สอนอาจจะเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้ผู้เรียนฟัง

2.2 การเลือกผู้แสดง ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการแสดงและการสอนเป็นลำดับ อาจเลือกได้ 2 ลักษณะคือ เลือกผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทและผู้แสดงที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับบท

2.3 การจัดฉากแสดง เพื่อให้การแสดงดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง การจัดฉากอาจเป็นแบบง่าย ๆ โดยมีโต๊ะหรือเก้าอี้เพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดฉากแบบหรูหรา

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ผู้สอนเตรียมผู้เรียนให้หัดสังเกตและวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้น และใช้อภิปรายหลังการแสดง

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนแสดง ช่วยให้ผู้แสดงสบายใจและเป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุด โดยผู้สอนต้องหาทางขจัดความตื่นเต้น ประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดง เช่น พุดให้กำลังใจ พุดแบบเป็นกันเอง แนะนำผู้แสดงให้หายใจลึก ๆ เมื่อประหม่า เป็นต้น

2.6 การแสดง ผู้แสดงทุกคนแสดงตามบทที่ได้รับมอบหมาย โดยการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนเองออกมาเหมือนตนเองอยู่ในเหตุการณ์จริงๆ การแสดงอารมณ์ ทัศนคติ การตัดสินใจ และอื่นๆ อย่างชัดเจนจริงๆ ของผู้แสดง จะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดี

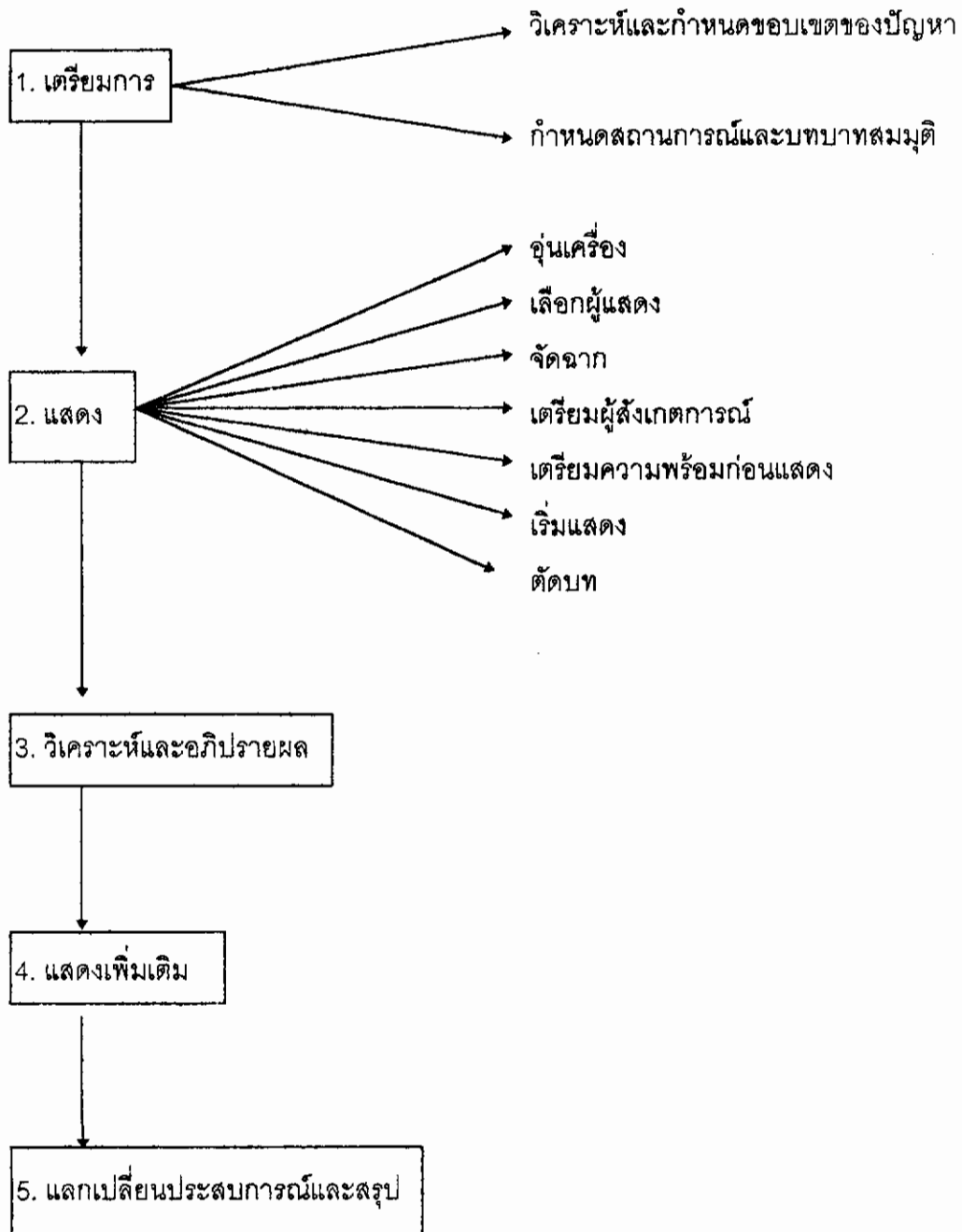
2.7 การตัดบท เมื่อการแสดงได้เวลาพอสมควรแล้ว เพื่อไม่ให้เสียเวลามากและผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย ผู้สอนควรตัดบท ซึ่งทำได้โดยพิจารณาว่า ได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายได้ ผู้ชมพอจะเดาเรื่องต่อไปได้ ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้เพราะเกิดความเข้าใจผิดบางประการ

3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การอภิปรายเป็นไปในรูปใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน อาจแบ่งกลุ่มย่อยซึ่งมีทั้งผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์ อาจมีทั้งเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยแล้วแต่เหตุผลของผู้อภิปราย ผู้แสดงมีโอกาสแสดงเหตุผลและความรู้สึกของตนว่าทำไมจึงแสดงบทบาทเช่นนั้น การอภิปรายต้องไม่ใช่อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัว ถ้าผู้เรียนอภิปรายไม่ได้ผู้สอนต้องเป็นผู้นำอภิปรายหรือตั้งคำถามช่วยให้ผู้เรียนคิดและหาคำตอบ การอภิปรายจะช่วยให้เกิดความคิดกว้างไกลขึ้น

4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้อภิปรายอาจเสนอความคิดเห็นหรือเสนอความคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ อาจแสดงเพิ่มเติมเพื่อดูผลว่าจะเกิดอะไรขึ้น หรือถ้าการแสดงได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ อาจให้แสดงซ้ำ ถ้าไม่จำเป็นต้องแสดงใหม่ ก็ข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ถ้ามีการแสดงเพิ่มเติมก็ให้อภิปรายอีกครั้ง แล้วให้แต่ละกลุ่มสรุปผลการอภิปราย และเปิดอภิปรายทั้งชั้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน จะทำให้ได้ข้อสรุปหรือความคิดรวบยอดเรื่องนั้น

กระบวนการแสดงบทบาทสมมติ อาจเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดลองสอนจริยศึกษาในห้องเรียน

พิชาญ ลำอางศรี (พิชาญ ลำอางศรี. 2527 : 97 - 98) ได้ศึกษาการทดลองการสอนจริยศึกษาด้วยวิธีสอนแบบซินดิเคท ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ นักเรียนจำนวน 131 คน ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบซินดิเคท และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในปีเดียวกัน อังรงค์ น่วมศิริ (อังรงค์ น่วมศิริ. 2527 : 50 - 53) ได้ทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 33 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนจากการใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลอง มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนจริยศึกษาจากการสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ภายหลังอนุกุล มโนชัย (อนุกุล มโนชัย. 2536 : 80 - 83) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมเกม กับการสอนโดยใช้กิจกรรมตามแผนการสอนของกรมวิชาการ ผลการศึกษาพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมเกม กับการสอนโดยใช้กิจกรรมตามแผนการสอนของกรมวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทสมมติ

ปรีชา ศรีสมยศ (ปรีชา ศรีสมยศ. 2528 : 93 - 94) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาโดยการใช้การแสดงบทบาทสมมติ และการใช้การอภิปรายกลุ่ม ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้การแสดงบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการใช้การอภิปรายกลุ่ม และทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติเชิงจริยธรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุจิตรา บัวคำภา (สุจิตรา บัวคำภา. 2526 : 51 - 52) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษา และทัศนคติเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนจริยศึกษาเนื้อหา ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ และใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง 2 โรงเรียนซึ่งผลปรากฏดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเปรียบเทียบทัศนคติเชิงจริยศึกษาภายหลังการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยการใช้บทบาทสมมุติและไม่ใช้บทบาทสมมุติ ของนักเรียนวัดน้ำใส และโรงเรียนวัดใหม่มีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

พรรณสว้าง สุวรรณรงค์ (พรรณสว้าง สุวรรณรงค์. 2528 : 37 - 38) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยใช้สไลด์เทปกับการแสดงบทบาทสมมุติซึ่งผลปรากฏดังนี้ ผลการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติแล้วอภิปรายสูงกว่าการเรียนโดยวิธีดูสไลด์แล้วอภิปรายอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนะวรรณ สังข์ทอง (ธนะวรรณ สังข์ทอง. 2539 : 54) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 และฆราวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมุติ ผลการศึกษาพบว่าการเรียนโดยใช้บทบาทสมมุติสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนที่เรียน โดยวิธีดูสไลด์เทปแล้วอภิปรายสูงกว่าการเรียนโดยวิธีตามปกติแล้วอภิปรายอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติแล้วอภิปรายสูงกว่าการเรียน โดยวิธีสอนตามปกติแล้วอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่ามีการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้การแสดงบทบาทสมมุติมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งแตกต่างและไม่แตกต่างกัน จึงยังไม่สามารถสรุปได้ว่าการสอนด้วยการใช้การแสดงบทบาทสมมุติเหมาะสมกว่าวิธีการสอนแบบอื่นๆ หรือไม่ ดังนั้น ผู้วิจัยใคร่จะหาข้อสรุปที่ชัดเจนและแน่นอนยิ่งขึ้น

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทบาทสมมุติก่อนและหลังเรียนแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลอง
5. ระยะเวลาในการทดลอง
6. วิธีดำเนินการทดลอง
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 90 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 25 คน ได้มาโดยการสุ่มห้องเรียนแบบง่าย (Random Sampling) ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย

1. แผนการสอน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความมีระเบียบวินัย การตรงต่อ

เวลา และความเสียสละ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการสอน

1.1 ขั้นเตรียม

1.1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือหลักสูตร ขอบข่ายเนื้อหาวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้

1.1.2 ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด วิธีการ และข้อเสนอแนะจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการสอน และเทคนิควิธีการสอน

1.1.3 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ

1.2 ขั้นสร้างแผนการสอน

เมื่อได้ศึกษาหลักสูตร เอกสารวิจัยและเนื้อหา ก็สร้างแผนการสอนประกอบด้วยสาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลประเมินผล ซึ่งใช้บทบาทสมมุติในขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ใช้เกม หรือเพลง เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนและจูงใจในการเรียน

2. ขั้นสอน

1. ขั้นเตรียม

ครูเตรียมเนื้อหาโดยสร้างเป็นสถานการณ์เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมุติ

2. ขั้นแสดง

หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง ในการทดลองนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดงแต่ละครั้ง ซึ่งมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ได้แสดงครบทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแสดง ในกรณีที่ไม่มีอาสาสมัครก็ใช้วิธีจับสลาก

การจัดฉากแสดง เป็นการจัดฉากแบบสมมุติขึ้นมา เพื่อให้การแสดงนั้นใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งในการทดลองผู้วิจัยจัดฉากในลักษณะง่าย ๆ เช่น ใช้เก้าอี้เพียงตัวเดียว หรือใช้โต๊ะเพียงตัวเดียว

การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงในครั้งนั้น ๆ เป็นผู้สังเกตการณ์ คือ ช่วยกันสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในการแสดงเพื่อนำไปสู่การอภิปรายและวิเคราะห์ผลการแสดงร่วมกัน

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้วผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันว่า ที่ตัวละครแสดงไปแล้วนั้นเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ไข

ปัญหาที่ดีหรือไม่ ควรจะมีอะไรแก้ไขเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยจะช่วยพูดเสนอแนะหรือกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มพูดและผู้วิจัยอาจแทรกการวิจารณ์เพิ่มเติมบ้าง ทั้งนี้การอภิปรายจะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา เน้นที่เหตุผลของการแสดงและพฤติกรรมที่แสดงออกมา ว่าแสดงได้เหมาะสมตามบทบาทหรือไม่

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม ถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังไม่เหมาะสมตามบทบาท ผู้วิจัยอาจจะให้มีการแสดงซ้ำ หรือเพิ่มเติมก็ได้ ซึ่งอาจจะซ้ำหลายครั้งจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ หากผู้วิจัยเห็นว่าแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็นอาจจะข้ามไปขั้นที่ 5

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายทั่ว ๆ ไป โดยมากจะให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุป

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์ที่กำหนดให้

สำหรับสถานการณ์ที่ใช้แสดงบทบาทสมมติในการทดลองผู้วิจัยใช้หลักในการสร้างสถานการณ์ดังนี้

1. ตรงกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่เรียน
2. เป็นสถานการณ์ทั่วไปที่นักเรียนมีโอกาสประสบในชีวิตประจำวันและมีโอกาสได้กระทำจริง
3. เป็นสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงหลักธรรม วิธีการในการแก้ปัญหา

แผนการสอนทั้งหมดมี 6 แผนแต่ละแผนใช้เวลาสอนแผนละ 3 คาบ (คาบละ 20 นาที) รวมเวลาในการสอน และทดสอบ 24 คาบ

สำหรับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 เรื่องคือ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ ซึ่งได้กำหนดเป็นแผนการสอนตามลำดับบทเรียนดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงเนื้อหาและจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอน จำนวน 24 คาบ

จำนวน คาบ	ลำดับแผนการสอน	เนื้อหา
3	1 ทดสอบก่อนการเรียน	ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา ความเสียสละ
3	2 ความมีระเบียบวินัย	ความมีระเบียบวินัย
3	3 ความมีระเบียบวินัย	ความมีระเบียบวินัย
3	4 การตรงต่อเวลา	การตรงต่อเวลา
3	5 การตรงต่อเวลา	การตรงต่อเวลา
3	6 ความเสียสละ	ความเสียสละ
3	7 ความเสียสละ	ความเสียสละ
3	8 ทดสอบหลังการเรียน	ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา ความเสียสละ

1.3 ขั้นตอนในการหาคุณภาพ

1.3.1 นำแผนการสอนที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ อาจารย์ทิพวรรณ หอมพดู อาจารย์เสถียร โพธิ์ชุ่ม และอาจารย์ศรัญญา สุขวดี ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และรับทราบข้อเสนอนแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง

1.3.2 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปทดลองสอน (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดช่องลม สังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการเรียนการสอนรวมทั้งข้อบกพร่องที่พบในการทดลอง แล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 ขั้นเตรียม มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.1.1 ศึกษาระเบียบการวัดผลประเมินผลในคู่มือหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ระดับประถมศึกษา

2.1.2 ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือเทคนิคการวัดผลและเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ดร.ชวาล แพร์ตกุล

2.2 ขั้นสร้าง

2.2.1 สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตามเนื้อหาวิชาจริยศึกษาในด้านเนื้อหา จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ

2.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จากตารางวิเคราะห์หลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการสอน โดยกำหนดคะแนนสำหรับคำตอบที่ถูกข้อละ 1 คะแนน ถ้าผิดให้ 0 คะแนน จำนวน 40 ข้อ

2.3 ขั้นหาคุณภาพ

2.3.1 นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ อาจารย์ทิพวรรณ หอมพลู อาจารย์เสถียร โพธิ์ชุ่ม และอาจารย์ศรัญญา สุขวดี ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบทดสอบแล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

2.3.2 นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจและปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดช่องลม สังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ที่เรียนเรื่องนี้แล้ว

2.3.3 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกันได้ 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบแล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ และคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยาก - ง่าย อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 20 ข้อ

2.3.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โดยใช้สูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (Kuder - Richardson) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 168) จากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

4. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แผนการทดลองแบบ One - Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 216) มีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 3

แสดงแผนการทดลอง

สอบก่อน	ทดลอง	หลังสอบ
T1	X	T2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

- X แทน การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
 T1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
 T2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

5. ระยะเวลาในการทดลอง

ในการทดลองครั้งนี้กระทำในปีการศึกษา 2541 โดยใช้เวลาในการทดลอง สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 3 คาบ (คาบละ 20 นาที) เป็นเวลา 4 สัปดาห์

ตารางที่ 4

แสดงวันและเวลาในการทดลอง

วัน	เวลา
อังคาร	14.30 -15.30
ศุกร์	13.30 -14.30

6. วิธีดำเนินการทดลอง

1. ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นคะแนนก่อนการทดลอง
2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. หลังจากการทดลองสอนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทันที แล้วนำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนนโดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน แล้วนำผลที่ได้จากการให้คะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูล

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้นำวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical for Social Sciences Verion PC*)

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1. หาค่าเฉลี่ย
2. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

8.2 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนสอน และหลังสอนโดยใช้สูตร t - test แบบกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน (Dependent)

8.3 สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1. หาดัชนีสอดคล้องระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตร IOC (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 122 - 125)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับพฤติกรรม

R แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สูตร คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน 20 (Kuder - Richardson) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 168) จาก โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจตรงกันดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
\bar{D}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่าง
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้
เสนอดังต่อไปนี้

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาที่สอนโดยการแสดง
บทบาทสมมุติ ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม ไม่อิสระต่อกัน
(t - test Dependent) ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบผลต่างคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาจริยศึกษา

คะแนนการทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	\bar{D}	t
ก่อนเรียน	25	17.32	4.75	3.28	- 7.99**
หลังเรียน	25	20.60	3.88		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 t(.01 ; df 24)

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนวิชา
จริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลอง ซึ่งเป็นไป
ตามสมมุติฐาน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติก่อนและหลังเรียน ซึ่งลำดับขั้นตอนและผลการวิจัยโดยสรุปดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติ ก่อนและหลังเรียน

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติก่อนและหลังเรียนแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียน 90 คน

กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 25 คน ได้โดยการสุ่มห้องเรียนแบบง่าย ซึ่งทางโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบลดความสามารถ โดยได้รับการสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย

2.1 แผนการสอนวิชาจริยศึกษาโดยใช้วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา เรื่องความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ มีความเชื่อมั่น .78

3. วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยใช้แผนการทดลองแบบ One - Group Pretest - Posttest Design โดยเริ่มดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ใช้เวลาในการทดลอง 24 คาบ คาบละ 20 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 3 คาบ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลองดังนี้

3.1 ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น

3.2 ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยดำเนินการสอนเองใช้เวลา 18 คาบ คาบละ 20 นาที สอนสัปดาห์ละ 6 คาบ ใช้เวลาในการทดลองรวม 3 สัปดาห์

3.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับที่นำมาทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง แต่ผู้วิจัยนำมาสลับข้อและสลับคำตอบ ก่อนที่จะทดสอบหลังการเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้สถิติค่าที แบบกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม ไม่เป็นอิสระจากกัน (t - test Dependent) แล้วนำเสนอในลักษณะตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยให้บทบาทสมมุติก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทดลอง

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมุติก่อนและหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมุติแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ในการแสดงบทบาทนั้น ๆ ด้วยตนเองจึงทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมทุก

พฤติกรรมมีสาเหตุ ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่ต่วนตัดสินใจอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ นอกจากนี้นักเรียนยังได้คิดคำพูด และหาสิ่งต่าง ๆ มาใช้ประกอบสถานการณ์ในการแสดง ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายในการเรียน และเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนมากยิ่งขึ้นเพราะเรื่องราวที่ใช้แสดงเป็นเรื่องราวที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวัน นักเรียนจึงเข้าใจและแสดงได้ดีสมบทบาท หลังจากแสดงบทบาทสมมุติแล้วนักเรียนยังได้ฝึกการแก้ปัญหา การทำงานกลุ่ม และการทำงานร่วมกันโดยใช้ระบอบประชาธิปไตยในชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล ซึ่งในชั้นนี้จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มกลุ่มละ 5 คน เพื่อร่วมอภิปรายแก้ปัญหาต่าง ๆ จากเรื่องที่แสดง จึงทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องดีซึ่ดีกว่าก่อนทดลอง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการทดลองของ สุจิตรา บัวคำภา (2526 : 51 - 52) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษา และทัศนคติเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนจริยศึกษา เนื้อหาความซื่อสัตย์ สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้บทบาทสมมุติ และใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง 2 โรงเรียนซึ่งผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับพรรณสวาง สุวรรณรงค์ (2528 : 37 - 38) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติแล้วอภิปรายกับการเรียนโดยวิธีปกติแล้วอภิปราย พบว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติแล้วอภิปรายสูงกว่าการเรียนโดยวิธีปกติแล้วอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับธนวรรณ สังข์ทอง (2539 : 54) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องอริยสัจ 4 และฆราวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมุติ ผลการศึกษาพบว่าวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมุติส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการสอนด้วยวิธีแสดงบทบาทสมมุติเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัยทั้งในส่วนของความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ดังที่สมชาย ชูชาติ (2521 : 73 - 74) กล่าวว่าบทบาทสมมุตินับว่าเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยในการสอนมาก โดยเฉพาะในด้านการสอนสังคมศึกษา และการอบรมระเบียบวินัย คุณธรรม ครูสามารถนำบทบาทสมมุติไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมมีสาเหตุ การตัดสินใจอะไรต้องพิจารณาถึงสาเหตุก่อน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ช่วยลดความตึงเครียดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม การเรียนรู้นี้เป็นจริง ช่วยให้การเรียนเกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

จึงอาจสรุปได้ว่าการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และยังช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นักเรียนเกิดความสนใจที่จะร่วมกิจกรรมเพราะได้แสดงออก เกิดความสนุกสนาน เกิดทักษะการทำงานกลุ่ม และได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ช่วยแก้ปัญหา และได้แสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและการแสดงออก ทำให้บรรลุจุดหมายในการเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

1.1 จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าการใช้วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติในการสอน วิชาจริยศึกษาเรื่อง ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ช่วยให้อารมณ์ดีในการเรียนการสอนดีขึ้น นักเรียนรู้สึกสนุกสนานในการเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ช่วยพัฒนาการทำงานกลุ่ม การเรียนอยู่รูปแบบยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง และช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยในการเรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรใช้วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติในการสอนวิชาดังกล่าว หรือวิชาอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดจนเสริมสร้างพัฒนาการดังกล่าว

1.2 ครูผู้สอนควรเตรียมการแสดงบทบาทสมมุติก่อนเรียนทุกครั้ง

1.3 ในการสร้างเรื่องราว เหตุการณ์หรือสถานการณ์ เพื่อนำมาใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ครูควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย ระยะเวลา และสอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์ในการเรียนรู้

1.4 วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติใช้เวลาในการสอนมาก ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรควบคุมขั้นตอนต่าง ๆ ให้กระชับ และยืดหยุ่นเวลาถ้าจำเป็น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการสอนโดยใช้บทบาทสมมุติร่วมกับการสอนวิธีอื่น ๆ เช่น การสอนโดยใช้นิทาน การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การสอนโดยใช้เกม เพลง เป็นต้น

2.2 ควรมีการทดลองสอนโดยใช้บทบาทสมมุติกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ และในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เช่น การสอนแก้โจทย์ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2537.
- _____. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.
- ชวาล แพรัตกุล. เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2520.
- ดวงเดือน เทศวานิช. หลักการสอนทั่วไป. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน, เพ็ญแข ประจวบจันท์. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงานวิจัยฉบับที่ 21. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ธนวรรณ สังข์ทอง. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 และฆราวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมติ. ปรินูญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- อึ้ง น่วมศิริ. การทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินูญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- ปราณี วิฑูรวานิชย์. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ ค.ม.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515. อัดสำเนา.
- ปรีชา ศรีสมยศ. การเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติและการใช้การอภิปรายกลุ่ม ระดับประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินูญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : 2528.
- พรรณสวาท สุวรรณรงค์. การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยใช้สไลด์เทปกับการแสดงบทบาทสมมติ. ปรินูญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : บริษัท ฟิงเกอร์ปริ้นท์แอนด์มีเดียจำกัด, 2535.
- พิสิทธิ์ สารวิจิตร. "การศึกษาตามแนวการพัฒนาตนเอง". สารานุกรมศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539 : 290-291.
- เพ็ญจันทร์ กู้ประเสริฐ. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครและธนบุรี. ค.บ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. อัดสำเนา.

มนัส รัตนดิถก ณ ภูเก็ต "จริยศึกษาช่วยพัฒนาประเทศ" มิตรครู 21(13) : 14 - 15 กรกฎาคม 2521.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ ฯ : วิตตอรี เพาเวอร์พอยท์ จำกัด , 2528.

ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริม จริยธรรม. กรุงเทพฯ ฯ : 2529.

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา. คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533) . กรุงเทพฯ ฯ : 2536.

สมชาย ชูชาติ. เอกสารคำสอนวิชา ศษ.361 วิธีสอนทั่วไป. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ ฯ : 2521.

สุจิตรา บัวคำภา. การศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติในระดับประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

สุพิน บุญชูวงศ์. หลักการสอน. ภาควิชาหลักการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต. กรุงเทพฯ ฯ : 2538.

อนุกุล มโนชัย. การเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมเกมกับการสอนโดยใช้กิจกรรมตามแผนการสอนของกรมวิชาการ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2536.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- ตารางวิเคราะห์หลักสูตร
- ตารางวิเคราะห์เนื้อหา คาบเวลา จุดประสงค์
- ตารางแสดงค่าความยากง่าย , ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น
- ตารางคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

พฤติกรรม เรื่อง	ความรู้	ความ เข้าใจ	การนำ ไปใช้	การวิเคราะห์	การ สังเคราะห์	การ ประเมินค่า	รวม
ความมี ระเบียบวินัย	1	1	1	5	1	-	9
การตรงต่อ เวลา	-	-	3	5	-	-	8
ความเสีย สละ	-	2	1	5	-	-	8
รวม	1	3	5	15	1	-	25
อันดับ ความสำคัญ	4	3	2	1	4	-	

ตารางที่ 7 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา เรื่องความมีวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ข้อ	p	r	ข้อ	p	r
1	0.76	0.48	14	0.65	0.55
2	0.69	0.40	15	0.39	0.33
3	0.78	0.29	16	0.69	0.55
4	0.70	0.44	17	0.59	0.73
5	0.65	0.48	18	0.78	0.44
6	0.61	0.55	19	0.72	0.55
7	0.72	0.40	20	0.57	0.62
8	0.69	0.48	21	0.52	0.44
9	0.57	0.48	22	0.59	0.59
10	0.59	0.66	23	0.50	0.55
11	0.61	0.55	24	0.37	0.37
12	0.72	0.55	25	0.37	0.44
13	0.56	0.51			

n = 100 ค่าความเชื่อมั่น = 0.78

ตารางที่ 8

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาจริยศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	15	21	-6
2	22	24	-2
3	23	24	-1
4	23	23	0
5	17	21	-4
6	18	20	-2
7	18	24	-6
8	20	23	-3
9	12	18	-6
10	16	21	-5
11	18	21	-3
12	13	18	-5
13	22	24	-2
14	19	24	-5
15	3	6	-3
16	10	17	-7
17	18	20	-2
18	23	23	0
19	21	22	-1
20	15	17	-2
21	18	22	-4
22	18	22	-4
23	15	17	-2
24	23	24	-1
25	13	19	-6

ตารางที่ 9

แสดงการวิเคราะห์ t-test

Notes

Output Created	29 Aug 98 17:33:43	
Input	Data	C:\Program Files\SPSS\p1.sav
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	25
Missing Value Handling	Definition of Missing	User defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics for each analysis are based on the cases with no missing or out-of-range data for any variable in the analysis.
Syntax	T-TEST PAIRS= var00001 WITH var00002 (PAIRED) /CRITERIA=CIN(.95) /MISSING=ANALYSIS.	
Resources Used	Elapsed Time	0:00:00.55

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00001	17.3200	25	4.7497	.9499
	VAR00002	20.6000	25	3.8837	.7767

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00001 & VAR00002	25	.906	.000

Paired Samples Test

		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Pair 1	VAR00001 - VAR00002	-3.2800	2.0518	.4104	-4.1270	-2.4330	-7.993	24	.000

ภาคผนวก ข.

- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- แผนการสอนโดยใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เรื่อง ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความเสียสละ

เวลา 40 นาที

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 25 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก คือ ก. ข. ค. และ ง.
2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย × ลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อ ก. ข. ค. หรือ ง. ของกระดาษคำตอบ
3. ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✕ แล้วทำเครื่องหมาย × ตามข้อที่ต้องการ

ตัวอย่าง

(0) ข้อใดหมายถึงการมีวินัย

- ก. ลูกให้เด็กนั่ง
- ข. ไปก่อนเวลานัดหมาย
- ค. เข้าแถวซื้ออาหาร
- ง. เก็บออมเงินสัปดาห์ละ 10 บาท

กระดาษคำตอบ

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0	✕		✕	
1				

1. ระเบียบวินัยเป็นเครื่องวัดอะไร.
 - ก. ความรู้ของคน
 - ข. ความมั่งมีของคน
 - ค. ความดีของคน
 - ง. ความสุขของคน
2. สุกินนำขยะไปทิ้งในลำคลองเพราะทุกเดือนเขาจะต้องร่วมลอกลำคลอง การกระทำของมานะถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด.
 - ก. ถูกต้อง เพราะประเดี๋ยวเขาก็มาเก็บเอง
 - ข. ไม่ถูกต้อง เพราะจะถูกจับและปรับเงิน
 - ค. ถูกต้อง เพราะเป็นคลองหน้าบ้านเขาเอง
 - ง. ไม่ถูกต้อง เพราะทำให้ขาดความเป็น
3. ครูให้เด็กชายหนึ่งยื่นหน้าประตูตอนเช้า เพราะมาไม่ทันเคารพธงชาติ เด็กชายหนึ่ง ถูกทำโทษ เพราะได้รับผลมาจากเรื่องใด.
 - ก. ขี้เกียจ
 - ข. ไม่อดทน
 - ค. ไม่ขยันหมั่นเพียร
 - ง. การตรงต่อเวลา
4. ข้อใดแสดงถึงความเสียสละ.
 - ก. ทำการบ้านส่งครูทุกครั้ง
 - ข. ลุกให้เด็กนั่งบนรถเมล์
 - ค. ไม่ค่อยโกรธใครง่าย ๆ
 - ง. ชอบอ่านหนังสือแทนเพื่อน
5. ถ้านักเรียนมีเพื่อนเป็นคนไม่ตรงต่อเวลา นักเรียนจะทำอย่างไร.
 - ก. พาไปสถาบันว่าจะไม่ทำอย่างนี้อีก
 - ข. แก่แค้นด้วยการไม่ตรงต่อเวลาบ้าง
 - ค. เลิกคบเพราะเพื่อนคนนี้เชื่อถือไม่ได้
 - ง. คบต่อไปเพราะเขามีขนมให้เรากิน
6. เรือลำหนึ่งมีผู้โดยสารมากเกินไป จึงต้องมีคนอาสาขึ้นจากเรือลำนี้ 1 คน ใครเป็นผู้เสียสละมากที่สุด.
 - ก. อ้อยยอมขึ้น เพราะมีเรือลำใหม่ว่างอยู่
 - ข. อ้อยยอมขึ้น เพราะเรือจะได้ไปต่อได้
 - ค. อ้อยยอมขึ้น เพราะลงเรือผิด
 - ง. อ้อยยอมขึ้น เพราะกลัวเรือล่ม
7. ประพฤติตามข้อใดจึงไม่เกิดผลเสียต่องาน.
 - ก. ทำงานให้ประณีตและถูกต้อง
 - ข. ทำงานให้ประณีตและเสร็จเมื่อใดก็ได้
 - ค. ทำงานให้ถูกต้องและเสร็จตามเวลาที่กำหนด
 - ง. ทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา
8. เมื่อไปเรียนห้องโตแดงจะเขียนชื่อไว้ตามโต๊ะนักเรียนคิดว่าการกระทำของแดงเป็นอย่างไร.
 - ก. ไม่ดี เพราะจะถูกครูทำโทษ
 - ข. ดี เพราะเขาจะได้จำโต๊ะเขาได้
 - ค. ไม่ดี เพราะทำให้โต๊ะไม่สวยงาม
 - ง. ดี เพราะจะได้เป็นที่ระลึก
9. ด้อยทำแบบฝึกหัดผิดเกือบหมด แต่เสร็จทันเวลาถือว่าด้อยมีคุณธรรมด้านใด เพราะเหตุใด.
 - ก. ไม่ฉลาด เพราะทำผิดเกือบหมด
 - ข. ซื่อสัตย์ เพราะทำเสร็จทันเวลาที่กำหนด
 - ค. ไม่มีคุณธรรมใดเลย เพราะทำผิดหมด
 - ง. ตรงต่อเวลา เพราะเสร็จทันเวลาที่กำหนด

10. เมื่อครูมอบหมายให้ทำงานนักเรียนควรทำอย่างไร
- ใกล้ถึงเวลาส่งจึงทำ
 - รีบทำให้เสร็จตามกำหนดเวลา
 - ให้เพื่อนช่วยทำ
 - เล่นก่อนแล้วจึงทำ
11. ถ้าทุกคนเป็นคนเสียสละโรงเรียนเราจะเป็นอย่างไร
- ภารโรงจะสบาย
 - ไม่มีอะไรเกิดขึ้น
 - น่าอยู่อาศัย
 - ดูไม่สวยงาม
12. สมศรีไปทำงานแล้วมักจะเลิกงานก่อนกำหนดแสดงว่าสมศรีขาดคุณธรรมข้อใด.
- ความเมตตา
 - ความกตัญญูตเวที
 - ความสามัคคี
 - การตรงต่อเวลา
13. เมื่อมีการขุดลอกคลองในหมู่บ้านแดงจะไปช่วยทุกครั้งนักเรียนคิดว่าแดงเป็นคนอย่างไร.
- เป็นคนชอบแสดงออก
 - เป็นคนกล้าหาญ
 - เป็นคนว่างงาน
 - เป็นคนที่เสียสละ
14. น้อยขโมยเงินพอไปซื้อขนมเลี้ยงเพื่อนที่ยากจนถือเป็นการสละทรัพย์ใช่หรือไม่เพราะเหตุใด.
- ไม่ใช่ เพราะถ้าพออุดหนุนทำโทษแน่
- ไม่ใช่ เพราะถ้าพออุดหนุนทำโทษแน่
 - ใช่ เพราะได้สละขนมให้เพื่อน
 - ไม่ใช่ เพราะเงินที่ซื้อขนมขโมยพามา
 - ใช่ เพราะเงินพอกก็เหมือนเงินเรา
15. สมชาตินัดเพื่อนไว้ 9.00 น. แต่สมชาติตื่นนอน 9.00 น. การทำของสมชาติเหมาะสมหรือไม่หรือไม่ อย่างไร
- ไม่เหมาะสม เพราะทำให้ไม่ตรงเวลานัด
 - ไม่เหมาะสม เพราะไม่มีระเบียบวินัย
 - เหมาะสม เพราะไม่ควรไปก่อน
 - เหมาะสม เพราะตื่นตรงเวลา
16. เมื่อทุกคนในสังคมขาดระเบียบวินัยสังคมจะมีแนวโน้มเป็นอย่างไร.
- เศรษฐกิจดีขึ้น
 - ปฏิบัติตามผู้อื่น
 - มีความสวยงาม
 - เกิดความวุ่นวาย
17. เพราะเหตุใดทุกคนจึงต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัย.
- เพราะเป็นกฎหมายที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติ
 - เพราะทำให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข
 - เพราะมีคนดีและคนชั่วอยู่มากเท่า ๆ กัน
 - เพราะถ้าไม่ปฏิบัติจะทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ
18. ใครเป็นผู้เสียสละที่สุด.
- เขี้ยวสละสิทธิ์การไปเที่ยวให้ดำ เพราะตนไม่ว่าง
 - ดำลูกให้คนพิการนั่งบนรถโดยสาร เพราะสงสาร
 - ขาวแบ่งขนมให้เพื่อนเพราะตนกินอิ่มแล้ว
 - แดงแจกหนังสือเพื่อนเพราะครูสั่ง

19. วิชัยเกรงว่าข้ามถนนตรงทางม้าลายแล้ว
จะทำให้เสียเวลาเพราะต้องเดินย้อน วิชัยจึง
ไม่ข้ามตรงทางม้าลาย วิชัยขาดคุณธรรม
ข้อใด
ก. ซื่อสัตย์ ข. เสียสละ
ค. ตรงต่อเวลา ง. ระเบียบวินัย
20. สุรพลเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ไว้ผมยาวมาโรงเรียน นักเรียนคิดว่า
การกระทำของสุรพลเหมาะสม เพราะเหตุใด.
ก. ไม่เหมาะสม เพราะทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง
ข. เหมาะสม เพราะทำดูเป็นผู้ใหญ่
ค. ไม่เหมาะสม เพราะขาดระเบียบวินัย
ง. เหมาะสม เพราะไว้ผมยาวตามครู
21. ข้อปฏิบัติใดไม่ก่อให้เกิดระเบียบวินัย.
ก. ปฏิบัติตามผู้อื่น
ข. คำสั่ง
ค. ข้อปฏิบัติ
ง. กติกา
22. สมชายแบ่งขนมให้เพื่อนสมชายมีคุณธรรม
ข้อใด
ก. เสียสละ ข. สามัคคี
ค. เมตตา ง. ระเบียบวินัย
23. ระเบียบวินัยคืออะไร
ก. ข้อบังคับที่ใช้กับพระภิกษุสามเณร
ข. คำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้
ค. รัฐธรรมนูญการปกครองของประเทศไทย
ง. กฎ ข้อบังคับ กติกาที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติ
24. กุศลได้รับความสุขจากการช่วยเหลือผู้อื่น
ความสุขของกุศลมีผลมาจากสิ่งใด.
ก. ความเสียสละ
ข. ความสงสาร
ค. ความเป็นผู้มีวิวัฒธรรม
ง. ความโอบอ้อมอารี
25. การกระทำในข้อใดเป็นการแสดง
การไม่ตรงต่อเวลา.
ก. ไปที่นัดหมายแต่ไม่พบใคร
เพราะคนแน่นมาก
ข. ไม่ได้ไปตามนัดเพราะเกิดอุบัติเหตุ
ค. ออกจากบ้านตอนสาย ๆ เพราะนัดเจอ
เพื่อนตอนค่ำ ๆ
ง. ไปโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวแต่ทันครูสอน

แผนการสอน

แผนการสอนครั้งที่ 1

เรื่อง ความมีระเบียบวินัย (เวลา 3 คาบ)

สาระสำคัญ

การอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้เกิดผลดีแก่ตนเองและหมู่คณะ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของคำว่าความมีระเบียบวินัยได้
2. นักเรียนบอกพฤติกรรมของผู้ที่มีระเบียบวินัยในโรงเรียนได้
3. นักเรียนบอกผลดีผลเสียของการปฏิบัติและการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้
4. นักเรียนสามารถจำแนกการกระทำจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องกับความมีระเบียบวินัยได้

เนื้อหา

ความมีระเบียบวินัยหมายถึงความสามารถในการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง และเหมาะสมสอดคล้องกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ คำสั่ง ระเบียบ กฎ กติกา ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เป็นแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ

กฎระเบียบในโรงเรียน และในห้องเรียนที่นักเรียนต้องปฏิบัติมีดังนี้

1. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
2. พูดด้วยวาจาสุภาพ
3. กิริยามารยาทเรียบร้อย
4. ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูติดแผ่นภูมิเพลง "เรียงลำดับ" แล้วร้องเพลงพร้อมกับให้นักเรียนลุกขึ้นยืนเข้าแถวเพื่อรับดินสอคนละแท่ง ครูสนทนาถึงความหมายของเนื้อเพลง

ครูนำรูปภาพการเข้าแถวเพื่อซื้อของ อย่างเป็นระเบียบกับการซื้อของอย่างไม่เป็นระเบียบ มาติดที่กระดาน และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ 2 ภาพว่าแตกต่างกันอย่างไร

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง “ความมีระเบียบวินัย” โดยเขียนเป็นสถานการณ์ในใบงานที่ 1 เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ

2.2 ขั้นแสดง

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลากเลขที่ประจำตัว

2. แจกใบงานที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ในใบงานที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ในใบงานที่ 2

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขา เพื่อดำเนินการอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่า แดง เขียว สุธ และใส เป็นคนอย่างไร
2. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของแดง เขียว สุธ และใสหรือไม่เพราะเหตุใด
3. นักเรียนคิดว่า การกระทำใดของแดง เขียว สุธ และใสที่แสดงถึง

การขาดระเบียบวินัย

4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของแดง เขียว สุธ และใส
5. ถ้านักเรียนเป็นแดง เขียว สุธ และใส นักเรียนจะทำอย่างไร

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่มีระเบียบวินัย และการกระทำที่ไม่มีระเบียบวินัยในโรงเรียน ออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังและบอกถึงผลดี และผลเสียของการกระทำนั้นด้วย ในกรณีที่ไม่มีผู้ออกมาเล่าก็ใช้วิธีจับสลากรายชื่อ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อให้มีระเบียบวินัย

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญของความมีระเบียบวินัยและแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้มีระเบียบ

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน และบันทึกการสังเกต
2. ฉลากตัวเลข , ฉลากรายชื่อ
3. แผนภูมิเพลง "เรียงลำดับ"
4. รูปภาพ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
2. ตรวจสอบบันทึกการสังเกต

ข้อเสนอแนะในการประเมินผล

1. ครูควรให้ครูท่านอื่นในโรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนช่วยสังเกตพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย และตักเตือนเมื่อพบพฤติกรรมที่ขาดระเบียบวินัยของนักเรียน
2. ครูทุกท่านและผู้ปกครองควรปรึกษากัน

ใบงานที่ 1

แดง เขียว สุข และไล เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แดง เขียว สุข และไล เป็นคนที่พูดจาไม่สุภาพ ในเวลาเรียนเขาทั้ง 4 คนมักจะลุกเดินไปเดินมาเวลาคุณครูสอนเสมอ และบ่อยครั้งพวกเขาจะเอาของเล่นมาเล่นขณะที่ครูสอนด้วย เวลาที่ลืบทาคณครุพวกแดง เขียว สุข และไล จะเอาตัวออกนอกกางเกง และเอะอะโวยวาย แต่อยู่ต่อหน้าพวกเขาจะแต่งกายเรียบร้อย เมื่อคุณครูกลับเข้ามาในห้อง ก็ถามว่าใครส่งเสียงเอะอะโวยวาย แดง เขียว สุขและไลไม่ยอมรับ และเพื่อนในห้องไม่มีใครกล้าบอกคุณครู คุณครูจึงลงโทษนักเรียนทั้งหมด

เข้าวันหนึ่ง แดง เขียว สุข และไล ไปซื้อไอศกรีมที่หน้าห้องสหกรณ์ ด้วยความอยากรับประทานมากเขาจึงแย่งเบียดเสียดเข้าไป จึงทำให้ไอศกรีมหล่นลงพื้น เด็กทั้ง 4 อดรับประทานจึงเสียใจมาก พอดีเสียงอืดดังขึ้นทุกคนจึงขึ้นห้องเรียน

เพลงมาเรียงลำดับ

เรียงมาเรียงลำดับ ลำดับลำดับก่อนหลัง
คนนำซึ่งมาทีหลังไม่เรียงลำดับ
มาก่อนก็อยู่ข้างหน้า มาช้าก็อยู่ถัดไป
จำไว้นะเด็กไทย จำไว้นะเด็กไทย
ระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญ (ซ้ำ)

แผนการสอนครั้งที่ 2

เรื่อง ความมีระเบียบวินัย (เวลา 3 คาบ)

สาระสำคัญ

การอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้เกิดผลดีแก่ตนเองและหมู่คณะ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกพฤติกรรมของผู้ที่มีระเบียบวินัยในสังคมได้
2. นักเรียนบอกผลดีผลเสียของการปฏิบัติและการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้
3. นักเรียนสามารถจำแนกการกระทำจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องกับความมีระเบียบวินัยได้

เนื้อหา

กฎ ระเบียบในสังคมที่นักเรียนต้องปฏิบัติมีดังนี้

1. ปฏิบัติตามกฎหมาย จรรยา เช่น ข้ามถนนที่ทางม้าลายหรือสะพานลอย ฯลฯ
2. เข้าแถวเพื่อซื้อและรับบริการต่าง ๆ เช่น ซื้อตั๋ว ขึ้นรถเมล์ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูคิดแผนภูมิเพลง "ข้ามถนน" แล้วร้องเพลงพร้อมกับ ให้นักเรียนทำท่าประกอบ แล้วสนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลง

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "ความมีระเบียบวินัยในสังคม" โดยเขียนเป็นสถานการณ์ในใบงานที่ 1 เพื่อใช้ในบทบาทสมมติ

2.2 ขั้นแสดง

1. ภาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับสลากเลขที่ประจำตัว

2. แจกใบงานที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. แสดงบทบาทสมมุติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมุติก็ให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ ในใบงานที่ 2

2.3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คนแล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขา เพื่ออภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าฝันกับตาลเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใด.
2. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของฝันและตาลหรือไม่เพราะเหตุใด
3. นักเรียนคิดว่าอาการกระทำใดของฝันกับตาลที่แสดงถึงการมีระเบียบวินัย และการขาดระเบียบวินัย

วินัย และการขาดระเบียบวินัย

4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของฝัน

5. ถ้านักเรียนเป็นฝันนักเรียนจะทำอย่างไร.

2.3.2 ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.4 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่มีระเบียบวินัย และการกระทำที่ไม่มีระเบียบวินัยในสังคม ออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังและบอกถึงผลดี และผลเสียของการกระทำนั้นด้วย ในกรณีที่ไม่มีผู้ออกมาเล่าก็ใช้วิธีจับสลากรายชื่อ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อให้มีระเบียบวินัย

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญของความมีระเบียบวินัยและแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้มีระเบียบวินัย

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ใบงาน และบันทึกการสังเกต
2. ฉลากตัวเลข , ฉลากรายชื่อ
3. แผนภูมิเพลง "ข้ามถนน"

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมุติ
2. ตรวจแบบบันทึกการสังเกต

ใบงานที่ 1

ฝันกับตาล เป็นเพื่อนกันวันหนึ่งทั้งคู่ชวนกันไปดูภาพยนตร์ ขณะที่ยืนรอรถเมล์อยู่นั้นฝันก็บอกกับตาลว่า "หนังเรื่องนี้สนุกมากเลย พี่ฉันเล่าให้ฟัง" พอรถเมล์มา คนที่ยืนอยู่ด้วย 4 คนก็เข้าแถวขึ้นรถเมล์พร้อมกับตาล แต่ฝันไม่ยอมเข้าแถว เขาแฉงและเบียดแยงขึ้นรถเมล์ก่อนใครทำให้เด็กคนหนึ่งที่อยู่ในแถวล้มลง พอขึ้นรถเมล์ได้ฝันก็บอกกับตาลว่า "ทำไมเธอไม่เบียดขึ้นมาละ" ตาลบอกว่า "ถ้าเราแยงกันขึ้นจะทำให้ขึ้นรถได้ช้า และอาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้อย่างเมื่อสักครู่นี้" พอถึงโรงหนังมีคนเข้าแถวซื้อตั๋วกันมากมายเพราะวันนี้เป็นวันสุดท้าย มีคนเข้าแถวซื้อตั๋วมากมายตาลก็เข้าไปต่อท้ายแถว ฝันเกรงว่าจะไม่ได้ดูเลยเบียดและแซงขึ้นไปข้างหน้าหวังจะได้ซื้อตัวก่อนแต่เมื่อไปถึงข้างหน้าคนขายตั๋วตะโกนบอกว่า คุณกรุณาไปต่อท้ายแถวด้วยถ้าไม่ไปจะไม่ขายให้ ฝันจึงต้องไปต่อท้ายแถวเลยซื้อตั๋วได้ช้ากว่าตาล

หลังจากดูภาพยนตร์แล้วทั้งคู่เดินทางกลับบ้าน ตาลได้ตักเตือนฝันให้ปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบวินัยหน่อย แต่ฝันไม่เชื่อเมื่อทั้งคู่ต้องข้ามถนนตาลได้เดินขึ้นสะพานลอยแต่ฝันบอกว่าขึ้นทำไมเสียเวลา และเมื่อยชาด้วย ฝันจึงเดินใต้สะพานลอย ทันใดนั้นเองมีรถมอเตอร์ไซด์วิ่งมาโดยเร็วเฉี่ยวฝันล้มลงทำให้ฝันขาหัก

เพลงข้ามถนน

อย่างเหม่อมอง	ต้องดูข้างหน้า
อีกซ้ายและขวา	เมื่อจะข้ามถนน
หากขวยขวานหลาย	ก็ต้องอดใจทน
อย่าตัดหน้ารถยนต์	ทุก ๆ คนจงระวังเอย
มงแซะ มงแซะ แซะมง ตะลุ่มตุ้มมง (ซ้ำ)	

แผนการสอนครั้งที่ 3

เรื่อง การตรงต่อเวลา (เวลา 3 คาบ)

สาระสำคัญ

การตรงต่อเวลาทำให้เกิดผลดีแก่ตนและหมู่คณะ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของคำว่าตรงต่อเวลาได้
2. นักเรียนบอกพฤติกรรมที่แสดงถึงการเป็นผู้ตรงต่อเวลาได้
3. นักเรียนสามารถบอกผลดี ผลเสียของการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาได้
4. นักเรียนสามารถจำแนกการกระทำจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องกับความเป็นผู้ตรงต่อเวลาได้

เนื้อหา

การตรงต่อเวลาหมายถึง การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตามให้ตรงเวลาที่กำหนดหรือนัดหมายไว้ เช่นนัดหมายกับเพื่อน 12 นาฬิกา ก็จะต้องไปให้ทันตามกำหนดเวลา

คนที่ตรงต่อเวลาจะได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ๆ

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูคิดแผนภูมิเพลง "ตรงต่อเวลา" แล้วร้องเพลง จากนั้นสนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลง

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "การตรงต่อเวลา" โดยเขียนเป็นสถานการณ์ในใบงานที่ 1 เพื่อใช้ในบทบาทสมมุติ

2.2 ขั้นแสดง

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมุติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลากเลขที่ประจำตัว

2. แจกใบงานที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. แสดงบทบาทสมมุติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ในใบงานที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมุติให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ในใบงานที่ 2

2.3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าสมศรี สมชาย และบัว เป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใด
2. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมศรี สมชาย และบัวหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. นักเรียนคิดว่าการกระทำใดของสมศรี สมชาย และบัวที่แสดงถึงการเป็นคนตรงต่อเวลา และไม่ตรงต่อเวลา

4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของสมศรี
5. ถ้านักเรียนเป็นสมศรีนักเรียนจะทำอย่างไร
6. ถ้านักเรียนเป็นครูสุโขนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.4 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่ตรงต่อเวลาและที่ไม่ตรงต่อเวลา ออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังและบอกถึงผลดี และผลเสียของการกระทำนั้นด้วย ในกรณีที่ไม่มีผู้ออกมาเล่าก็ใช้วิธีจับฉลากรายชื่อ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนตรงต่อเวลา

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญของการตรงต่อเวลาและแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนตรงต่อเวลา

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน และบันทึกการสังเกต
2. ฉลากตัวเลข , ฉลากรายชื่อ
3. แผนภูมิเพลง "ตรงต่อเวลา"

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมุติ
2. ตรวจแบบบันทึกการสังเกต

ใบงานที่ 1

สมศรี สมชาย และบัวเป็นนักเรียนตัวแทนสอบแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ ในบรรดาทั้งหมด 10 คน สมศรีเรียนเก่งกว่าใคร สอบทุกครั้งจะได้ที่ 1 ทุกครั้ง คุณครูสนใจนัดหมายให้นักเรียนทั้งหมดมาเรียนพิเศษ แต่ทุกครั้งสมศรีจะมาช้ากว่าเวลานัดหมาย คุณครูได้เตือนสมศรีแล้วแต่สมศรีก็ยังไม่แก้ไขตัวเองเพราะถือว่าตัวเองเก่ง คุณครูต้องให้ไปสอบแน่ หลังจากเลิกเรียนครูให้นักเรียนว่าพรุ่งนี้เวลา 7.00 น. ให้นักเรียนมาพบครูที่โรงเรียนเพื่อจะได้ขึ้นรถไปยังสนามสอบ

เช้าวันรุ่งขึ้นนักเรียนส่วนใหญ่มาถึงโรงเรียนก่อนเวลา 7.00 น. ยังคงเหลือสมศรีขณะนี้เวลา 7.00 น. แล้วแต่สมศรีก็ยังไม่มา คุณครูจึงให้รถรอถึงเวลา 7.10 น. สมศรีก็ยังไม่มาครูสนใจจึงให้ ด.ช.สุวัฒน์ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีคะแนนอยู่ในอันดับ 11 ของกลุ่มไปสอบแทน หลังจากรถออกไปแล้วสมศรีก็มาถึง เธอจึงนั่งร้องไห้เสียดายที่ไม่ได้ไปสอบ

เพลงตรงต่อเวลา

ตรงต่อเวลา	พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
ตรง ตรง ตรงเวลา	พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
เราเกิดมาเป็นคน	เราต้องฝึกฝนให้ตรงเวลา
วันคืนไม่เคยย่อท่า	วันเวลาไม่เคยคอยใคร (ซ้ำ)

แผนการสอนครั้งที่ 4

เรื่อง การตรงต่อเวลา (เวลา 3 คาบ)

สาระสำคัญ

การตรงต่อเวลาทำให้เกิดผลดีแก่ตนและหมู่คณะ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของคำว่าตรงต่อเวลาได้
2. นักเรียนบอกพฤติกรรมที่แสดงถึงการเป็นผู้ตรงต่อเวลาได้
3. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาได้
4. นักเรียนสามารถบอกผลดี ผลเสียของการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาได้

เนื้อหา

การตรงต่อเวลาหมายถึง การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตามให้ตรงเวลาที่กำหนดหรือนัดหมายไว้ เช่นนัดหมายกับเพื่อน 12 นาฬิกา จะต้องไปให้ทันตามกำหนดเวลา คนที่ตรงต่อเวลาจะได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ๆ

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูเล่านิทานเรื่อง "เต่าตกสวรรค์" จากนั้นสนทนาเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละคร

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "การตรงต่อเวลา" โดยเขียนเป็นสถานการณ์ในใบงานที่ 1 เพื่อใช้ในบทบาทสมมุติ

2.2 ขั้นแสดง

1. หออาสาสมัครเพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมุติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลากเลขที่ประจำตัว

2. แจกใบงานที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. แสดงบทบาทสมมุติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมุติก็ให้ผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ในใบงานที่ 2

2.3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5

คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าอำไพเป็นคนอย่างไร
2. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอำไพหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. นักเรียนคิดว่าการกระทำใดของบัวที่แสดงถึงการเป็นคนไม่ตรงต่อเวลา
4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของอำไพ
5. ถ้านักเรียนเป็นอำไพนักเรียนจะทำอย่างไร
6. ถ้านักเรียนเป็นคณะครูนักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับอำไพ

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.4 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่ตรงต่อเวลาและไม่ตรงต่อเวลา ออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังและบอกถึงผลดี และผลเสียของการกระทำนั้นด้วย ในกรณีที่ไม่มีผู้ออกมาเล่าก็ใช้วิธีจับฉลากรายชื่อ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนตรงต่อเวลา

3. ชั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญของการตรงต่อเวลาและแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนตรงต่อเวลา

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน และบันทึกการสังเกต
2. ฉลากตัวเลข , ฉลากรายชื่อ
3. นิทานเรื่อง “เต่าตกสวรรค์”

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
2. ตรวจสอบบันทึกการสังเกต

ใบงานที่ 1

อ๋าไฟ เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ห้องครูลำดวน เธอเป็นคนที่เรียนเก่งแต่ทุกครั้งที่ยื่น
คุณครูจะให้งานและกำหนดเวลาส่งเสมอ อ๋าไฟไม่เคยส่งงานตรงเวลาเลยสักครั้งเดียว ในวิชา
งานบ้านซึ่งครูสมพรเป็นผู้สอน อ๋าไฟก็ไม่เคยส่งงานตรงเวลาเลย ในวิชาพลศึกษาก็เช่นกันคุณครู
สุรพลจะปล่อยนักเรียนขึ้นห้องก่อนเวลา ประมาณ 5 นาทีเสมอ เพื่อให้นักเรียนทำธุระส่วนตัวให้
เสร็จ แต่อ๋าไฟก็จะขึ้นห้องช้ากว่าเวลากำหนดเสมอ ทำให้ครูทุกคนเกิดความระอาใจ แม้จะเตือน
อย่างไรก็ไม่ได้อผล

วันหนึ่งทางโรงเรียนจัดงานไหว้ครู คณะครูจึงคัดเลือกนักเรียนที่มีนิสัยเรียบร้อยและเรียน
เก่งเพื่อให้ถือพาน นักเรียนที่จะถือพานต้องมาแต่เช้าเพราะต้องมาเตรียมตัวซ้อมไหว้ครู คณะครูจึง
เลือกนักเรียนหญิงได้ 2 คนคืออ๋าไฟกับ อ๋าภา แต่ต้องการเพียงคนเดียว คณะครูจึงประชุมตกลงกัน
ว่าจะเลือกใคร ทั้งอ๋าไฟ และอ๋าภา เรียนเก่งและเรียบร้อยทั้งคู่ แต่คุณครูลำดวน เสนอว่าอ๋าไฟ มัก
จะไม่รักษาเวลา คือไม่ตรงต่อเวลาอาจจะมาซ้อมไม่ทัน และทำให้งานเสียได้ ครูทุกท่านเห็นด้วยจึง
เลือกอ๋าภาเป็นตัวแทนถือพาน

นิทานเรื่องเต่าตกสวรรค์

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เทวดาผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ได้มีโองการสั่งลงมาโดยให้ซุตหนูเป็นผู้นำโองการมาบอกกับบรรดาสัตว์ต่าง ๆ 12 ชนิดที่มีคุณประโยชน์ต่อชาวโลก ว่าให้มาพบกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ชายป่า ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 เวลาเที่ยงวัน เพื่อจะพาไปขึ้นสวรรค์พร้อม ๆ กัน เมื่อรับคำสั่งซุตหนูจึงลงจากสวรรค์มาบอกกับวัวซึ่งเป็นสัตว์ที่ช่วยมนุษย์แบกของและทำงานหนักมาก จากนั้นจึงไปพบกับเสือซึ่งเป็นผู้รักษาป่ามาช้านาน ต่อไปก็ไปพบกระต่ายที่เป็นเพื่อนเล่นเด็ก ๆ เสมอ แล้วไปพบพญานาคผู้ซึ่งให้น้ำทุก ๆ ปี ไปพบงูผู้ซึ่งช่วยถอนพิษงูให้มนุษย์ ไปพบม้าที่ช่วยพาคนไปในที่ต่างๆ ไปพบแพะที่ให้นมคนกิน ไปพบลิงที่ช่วยคนเก็บมะพร้าว ไปพบไก่ที่คอยปลุกคนให้ตื่นแต่เช้า ไปพบสุนัขที่เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ไปพบเจ้าเต่าซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความอดทน และสุดท้ายก็ไปพบเจ้าหมูซึ่งเป็นผู้เสียสละเลือดเนื้อเป็นอาหารแก่มนุษย์เสมอมา สัตว์ทั้งหมดตื่นเต้นดีใจและก็รับปากว่าจะไปพบตามนัดไว้

เมื่อถึงวันและเวลาที่นัดหมายสัตว์ส่วนใหญ่มาจนถึงที่นัดหมายตามกำหนดเวลาที่ซุตหนูบอกไว้ ยังเหลือเจ้าเต่าผู้ซึ่งเป็นที่รักใคร่ของเทวดามากที่สุดยังไม่ถึง เพราะเจ้าเต่าคิดว่ายังไงเทวดาก็ต้องรอดนอนอย่างแน่นอนเพราะเทวดารักตนมากดังนั้นเจ้าเต่าจึงทำธุระส่วนตัวอย่างช้า ๆ และเดินอย่างช้า ๆ มาที่นัดหมาย ทางฝ่ายเทวดาและบรรดาสัตว์ต่าง ๆ มาคอยจนถึงเวลานัดหมายแล้วไม่เห็นเจ้าเต่ามา เทวดาจึงบอกว่า “เราไม่คอยเจ้าเต่าแล้ว แม้เราจะรักเจ้าเต่ามากแค่ไหนแต่เราก็ไม่คอยผู้ที่ไม่รักษาเวลา” ดังนั้นเทวดาจึงพาสัตว์ทั้งหมดเหาะขึ้นไปบนสวรรค์

แผนการสอนครั้งที่ 5

เรื่อง ความเสียสละ (เวลา 3 คาบ)

สาระสำคัญ

ความเสียสละเป็นการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และเวลา แก่บุคคลที่ควรให้และสังคมที่อาศัยอยู่

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายและความสำคัญของการเสียสละได้
2. นักเรียนบอกพฤติกรรมที่แสดงถึงความเสียสละได้
3. นักเรียนสามารถบอกผลดี ผลเสียของการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติตนให้เป็นผู้เสียสละได้
4. จำแนกการกระทำจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกับการเสียสละได้

เนื้อหา

ความเสียสละ หมายถึงการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา เวลา แก่บุคคลที่ควรให้และสังคมที่อาศัยอยู่ เช่น ช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์ บริจาคทรัพย์เงินทองแก่ผู้ที่เดือดร้อน ให้คำแนะนำเพื่อช่วยแก้ปัญหาแก่ผู้อื่น

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูติดเล่านิทานประกอบภาพเรื่อง "พญาวานรผู้เสียสละ" จากนั้นสนทนาเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละคร

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "ความเสียสละ" โดยเขียนเป็นสถานการณ์ในใบงานที่ 1 เพื่อใช้ในบทบาทสมมติ

2.2 ขั้นแสดง

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลากเลขที่ประจำตัว

2. แจกใบงานที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ในใบงานที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็ให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ในใบงานที่ 2

2.3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าคุณครูสมสกุลเป็นคนเสียสละใช่หรือไม่เพราะอะไร
2. นักเรียนคิดว่ากรกระทำของใครแสดงถึงการเป็นคนเสียสละ และไม่เสียสละ

เพราะเหตุใด

3. นักเรียนคิดว่าวดีเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใด
4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของวดี
5. ถ้านักเรียนเป็นวดีนักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่
6. ถ้านักเรียนเป็นญาตินักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับวดี

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.4 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่แสดงถึงการเสียสละและที่ไม่เสียสละ ออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังและบอกถึงผลดี และผลเสียของการกระทำนั้นด้วย ในกรณีที่ไม่ มีผู้ออกมาเล่าก็ใช้วิธีจับสลากรายชื่อ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นผู้เสียสละ

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญของ การเสียสละและแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้ เป็นคนที่มีความเสียสละ

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน และบันทึกการสังเกต
2. ฉลากตัวเลข , ฉลากรายชื่อ
3. นิทานเรื่อง "พญาวานรผู้เสียสละ"
4. รูปภาพเรื่อง "พญาวานรผู้เสียสละ"

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
2. ตรวจสอบบันทึกการสังเกต

ใบงานที่ 1

เช้าวันหนึ่งคุณครูสมสกุล นำเสื้อผ้ามาแจกให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนทุกคนได้รับแจกเสื้อผ้า คนละ 1 ชุด แต่ฤทัยเป็นนักเรียนที่ย้ายเข้ามาใหม่ จึงไม่ได้รับชุดนักเรียน ฤทัยเป็นเด็กที่มีฐานะทางบ้านไม่ค่อยดีมีชุดนักเรียนเพียงชุดเดียว คุณครูสมสกุลจึงถามนักเรียนทั้งห้องว่า ใครมีชุดนักเรียนมากและฐานะทางบ้านดีบ้างหลายคนยกมือ และครูสมสกุลก็ถามว่ามีใครบ้างจะเสียสละชุดนักเรียนของตนให้กับเพื่อนบ้าน ทุกคนเอามือลงหมดเหลือไว้แต่วดี ซึ่งฐานะทางบ้านอยู่ในชั้นปานกลางไม่ร่ำรวย วดีเสนอตัวที่จะมอบชุดนักเรียนให้กับฤทัย ฤทัยชอบใจวดีที่ยอมเสียสละเสื้อผ้าให้กับตน คุณครูสมสกุลจึงกล่าวชมเชยวดีว่าเป็นคนที่น่ายกย่องเพราะเป็นผู้เสียสละ เพื่อน ๆ ได้ยินจึงนำเสื้อผ้ามาให้วดีบ้าง ตั้งแต่นั้นมาวดีกับฤทัยจึงเป็นเพื่อนสนิทกัน

พญาลิงผู้เสียสละ

ที่ป่าหิมพานต์ มีลิงฝูงหนึ่งจำนวน 80,000 ตัวอาศัยอยู่ด้วยกันโดยมีพญาลิงตัวหนึ่งเป็นหัวหน้า พญาลิงมีร่างกายแข็งแรงมีกำลังเท่าช้าง 5 เชือก ชาตินั้นพระพุทธรูปเจ้าของเราเกิดเป็นพญาลิงนั้น ที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำคงคา มีต้นมะม่วงใหญ่อยู่ต้นหนึ่งกิ่งใบสมบุรณ์ มีผลใหญ่เท่าหม้อน้ำขนาดใหญ่ พญาลิงมักพาบริวารไปเก็บผลมะม่วงเหล่านั้นกินเสมอ ๆ พวกลิงเก็บผลมะม่วงกินอย่างระมัดระวังโดยไม่ยอมให้มีผลตกลงไปในแม่น้ำคงคา เพราะเกรงว่าหากมีผลตกลงไปในน้ำแล้วจะลอยลงไปถึงถิ่นมนุษย์จะมีอันตรายต่อพวกตนภายหลัง

แต่แล้ววันหนึ่ง ลิงเหล่านั้นก็เกิดพลาดเก็บผลมะม่วงสุกกินไม่หมดเพราะมีรังมดแดงบังไว้ ดังนั้นผลนั้นจึงหล่นลงไปในน้ำและลอยลงมาทางใต้ ขณะนั้น พระเจ้าพาราณสีทรงเล่นน้ำอยู่ทางตอนใต้ ทรงรับสั่งให้ซึ่งตาศายเพื่อกันสัตว์ร้ายเช่น จระเข้ เป็นต้น เข้ามาทำร้ายพระองค์ ผลปรากฏว่าขณะที่ทรงเล่นน้ำอยู่นั้นได้ทอดพระเนตรเห็นผลมะม่วงลอยมาติดตาศาย พวกเจ้าหน้าที่จึงได้นำไปถวายพระเจ้าพาราณสีเพราะเห็นว่ามีผลใหญ่แปลกดี

เพราะความที่ผลมะม่วงนั้นใหญ่ผิดปกติ จึงไม่มีใครรู้จักว่าเป็นผลอะไร แม้แต่พระเจ้าพาราณสีเองก็ไม่ทราบจึงรับสั่งให้ถามพรานป่า เมื่อทรงได้ทราบว่าเป็นผลมะม่วงสุกจึงทรงพิสูจน์ด้วยการฉีกแบ่งให้พรานป่าชิมดูก่อน ครั้นทรงเห็นว่ากินได้ไม่เป็นอันตราย จึงเสวยด้วยพระองค์เองพร้อมทั้งพระราชทานส่วนที่เหลือให้แก่ผู้ตามเสด็จ

“อร่อยมากนะ” พระเจ้าพาราณสีตรัสขึ้นพลางหันมาตรัสถามถึงถิ่นกำเนิดของต้นมะม่วงพันธุ์นี้จากพรานป่า “เกิดตามริมฝั่งแม่น้ำคงคาในเขตป่าหิมพานต์” พระเจ้าข้าพรานป่ากราบทูลพระเจ้าพาราณสีทรงติดพระทัยในรสมะม่วง ดังนั้นจึงรับสั่งให้ผูกเรือขนานหลายลำแล้วพาข้าราชการบริวารขึ้นเรือขนานล่องทวนแม่น้ำคงคาขึ้นไป เวลาล่องเลยไปหลายวันจึงถึงบริเวณสถานที่ที่ต้นมะม่วงขึ้นอยู่

“ขอเดชะ นี่แหละต้นมะม่วงที่พระองค์ได้เสวยผล” พรานป่ากราบทูล พระเจ้าพาราณสีทรงดีพระทัยมากจึงรับสั่งให้จอดเรือเทียบฝั่งแล้วทรงพาข้าราชการบริวารเดินไปยังต้นมะม่วง “สบายแล้วพวกเรา” พระเจ้าพาราณสีตรัสด้วยความดีพระทัย “สบายอะไรพระเจ้าข้า” อำมาตย์คนสนิททูลถาม “เจ้าไม่เห็นหรือ ผลมะม่วงมีเยอะแยะ” พระเจ้าพาราณสีตรัสบอก “เก็บกินกันสบายเลยพวกเรา” จากนั้น พระเจ้าพาราณสีทรงรับสั่งให้ปูที่นอนที่โคนต้นมะม่วง พระองค์ประทับนอนเสวยผลมะม่วงสุกอย่างเอร็ดอร่อย ฝ่ายพญาลิงมักจะพาบริวารออกมากินมะม่วงสุกต้นนั้นในเวลาเที่ยงคืน เพราะเห็นว่าเป็นช่วงเวลาปลอดภัยเนื่องจากผู้คนพากันหลับหมดแล้ว ส่วนพวกลิงทั้งหลายต่างพากันป็นปายเก็บผลมะม่วงกินอย่างสนุกสนานโดยหาไม่รู้ว่่าขณะนั้นกำลังจะมีภัยมาถึงพวกตน

พระเจ้าพาราณสีทรงได้ยินเสียงฝูงลิงร้องเจี๊ยกจากจึงปลุกบรรดาข้าราชการบริหารให้ตื่นนอน แล้วช่วยกันล้อมจับลิง "พวกเจ้าล้อมไว้ให้ตื่นอย่าให้มันหนีไปได้ พรุ่งนี้พวกเราจะได้กินมะม่วงกับเนื้อลิง" พระเจ้าพาราณสีทรงสั่งเจี๊ยกขาด ฝ่ายฝูงลิงเห็นคนถือธนูมายืนล้อมต้นมะม่วงที่พวกตน ปีนป่ายอยู่ที่ตกใจกลัวตาย เมื่อมองไม่เห็นทางจะหนีไปได้จึงเข้าไปหาพญาลิงซึ่งนั่งสงบอยู่บนกิ่งไม้ พร้อมทั้งรายงานให้ทราบ "นาย มีคนถือธนูมายืนล้อมต้นมะม่วงของพวกเราไว้ ทำทางน่ากลัวมาก พวกเราจะทำอย่างไรกันดี" พญาลิงเห็นพวกลิงบิรวารตกใจเช่นนั้นจึงปลอบว่า "อย่ากลัวกันไปเลย เราจักให้ชีวิตพวกเรา" ครั้นปลอบโยนบิรวารให้เบาใจแล้ว พญาลิงก็หาทางช่วยเหลือ ในที่สุดก็พบว่ามืออยู่ทางเดียวกันเท่านั้น คือ ต้องให้บิรวารของตนไต่หนีขึ้นไปอยู่ที่ต้นไม้ซึ่งอยู่คนละฝั่งน้ำ พญาลิงสำรวจดูแล้วเห็นว่า การจะไปต้นไม้ต้นอื่นได้นั้นต้องไต่ไปตามเถาวัลย์ ดังนั้นพญาลิงจึงเอาเถาวัลย์ผูกเข้ากับต้นมะม่วงที่พวกตนอาศัยอยู่ แล้วเอาปลายเถาวัลย์อีกข้างหนึ่งผูกเอวของตนเองกระโดดไปที่ต้นไม้อีกฟากหนึ่ง ผลปรากฏว่าเถาวัลย์สั้นไม่สามารถผูกติดกับกิ่งต้นมะม่วงอีกฟากหนึ่งได้ จึงใช้มือสองข้างเกี่ยวต้นมะม่วงนั้นไว้แล้วบอกให้ลิงบิรวารไต่เถาวัลย์มา ครั้นมาถึงตรงที่ลิงโหนอยู่ พวกลิงบิรวารไม่กล้าเกินไปเพราะกลัวจะเป็นบาปแต่พญาลิงก็สั่งให้เดินต่อไปเพื่อเอาชีวิตรอดไว้ก่อน ลิงบิรวารต่างพากันคำนับพญาลิงแล้วเดินเหยียบตัวพญาลิงไป

พระเจ้าพาราณสีทอดพระเนตรเห็นการกระทำของลิงทั้งหมด พระองค์รู้สึกแปลกพระทัย ยิ่งมาเห็นลิงตัวสุดท้ายซึ่งเป็นลิงกักขฬะหยาบคายแล้วรู้สึกสะเทือนพระทัย กล่าวคือ ลิงตัวนั้นไม่ชอบพญาลิงเพราะมันต้องการชิงความเป็นใหญ่ มันหาทางแก้แค้นอยู่ตลอดเวลา จนวันนี้จึงได้โอกาส มันไต่ตามเถาวัลย์มาเช่นเดียวกับลิงตัวอื่น ๆ แต่ครั้นมาถึงที่พญาลิงเกี่ยวกิ่งไม้ไว้ แทนที่มันจะค่อย ๆ เหยียบตัวพญาลิงไป มันกลับกระโดดกระที่บเขาเต็มแรงความแค้นแล้วเดินเหยียบไปพญาลิงเจ็บปวดมาก แต่ก็สู้อทนเพื่อช่วยเหลือบิรวาร

พระเจ้าพาราณสีทอดพระเนตรเห็นแล้วรู้สึกสะเทือนพระทัยมาก ทรงรำพึงว่า "ลิงนี้เป็นสัตว์เดรัจฉานแท้ ๆ ยังยอมสละชีวิตของตนเองช่วยเหลือบิรวารให้ปลอดภัย" พระองค์ทรงคิดได้ว่า พระองค์ไม่ควรทำลายชีวิตพญาลิงแต่ควรหาทางช่วยเหลือให้ปลอดภัย ดังนั้นจึงรับสั่งให้ผูกรั้วแล้วให้เจ้าหน้าที่ป็นขึ้นไปแล้วค่อย ๆ ประคองพญาลิงลงมา "พวกเจ้าค่อย ๆ ประคองนะ ลิงเจ็บ" พระองค์ตรัสบอกด้วยความสงสาร แล้วให้อุ้มมานอนบนผ้า จากนั้นรับสั่งให้อาบน้ำให้ลิง แล้วรับสั่งให้เอาน้ำผสมน้ำอ้อยมาให้ดื่ม พญาลิงค่อย ๆ ขยับตัวได้บ้าง พระเจ้าพาราณสีทอดพระเนตรเห็นแล้วดีพระทัยมากจึงรับสั่งต่อว่า "พวกเจ้าจงเอาน้ำมานวดตัวให้ลิงด้วย" เมื่อพวกเจ้าหน้าที่ดูพญาลิงเป็นอย่างไรดีแล้ว พระเจ้าพาราณสีก็เสด็จมาประทับนั่งลงใกล้ ๆ แล้วตรัสถาม "พญาลิง ท่านยอมทอดตัวเป็นสะพานให้ลิงทั้งหลายเหยียบข้าม ลิงเหล่านั้นเป็นอะไรกับท่าน ท่านเป็นอะไรกับลิงเหล่านั้น" พญาลิงค่อย ๆ ลืมตาขึ้นมองดูพระเจ้าพาราณสีแล้วกราบทูลว่า "ขอเดชะ ลิงเหล่านั้นกำลังเศร้าโศกเพราะกลัวตาย หม่อมฉันเป็นผู้นำของเขา จะปล่อยให้เขาตายไม่ได้" "กลัวตาย

เรื่องอะไรหรือ" "เรื่องที่พระองค์ให้คนที่ออกมาเยี่ยมล้อมเพื่อยังพวกเขานั้นแหละ หม่อมฉันเห็นว่า พวกเขามีภัยแน่จึงหาทางช่วยเหลือเพราะหม่อมฉันถือว่า เราปกครองคนเหล่าใดก็ต้องทำให้พวกเขามีความสุขและสบายใจ" พญาลิงพูดถึงตรงนี้แล้วก็เว้นระยะไว้หนึ่ง จากนั้นก็พูดต่อ "พระองค์ก็เช่นกัน ในฐานะผู้ปกครองก็ต้องทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองมีความสุข" กล่าวจบ พญาลิงก็ไม่สามารถจะทนความเจ็บปวดไหวจึงขาดใจตายในเวลาต่อมา พระเจ้าพาราณสีทรงรับสั่งให้จัดการเผาศพพญาลิงอย่างสมเกียรติแล้วนำกระดูกไปบรรจุในเจดีย์ที่ทรงรับสั่งให้สร้างขึ้น พระองค์ทรงบูชากระดูกพญาลิงตลอดชีวิต

ชาดกเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ผู้นำที่ดีควรเสียสละและอดทนไม่ใช่แต่เฉพาะแก่บริวารที่ดีเท่านั้น แม้แต่บริวารที่ไม่ดีเขาก็ควรเสียสละและอดทนด้วย เหมือนพญาลิงเสียสละและอดทนยอมให้บริวารที่ไม่ดีรอดชีวิตเพราะตนฉะนั้น

จาก นิทานธรรม หนังสือในโครงการมูลนิธิธรรมสภา

แผนการสอนครั้งที่ 6

เรื่อง ความเสียสละ (เวลา 3 คาบ)

สาระสำคัญ

ความเสียสละเป็นการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และเวลา แก่บุคคลที่ควรให้และสังคมที่อาศัยอยู่

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายและความสำคัญของการเสียสละได้
2. นักเรียนบอกพฤติกรรมที่แสดงถึงความเสียสละได้
3. นักเรียนสามารถบอกผลดี ผลเสียของการปฏิบัติตนและไม่ปฏิบัติตนให้เป็นผู้เสียสละได้
4. จำแนกการกระทำจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกับการเสียสละได้

เนื้อหา

ความเสียสละ หมายถึงการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา เวลา แก่บุคคลที่ควรให้และสังคมที่อาศัยอยู่ เช่น ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ บริจาคทรัพย์เงินทองแก่ผู้ที่เดือดร้อน ให้คำแนะนำเพื่อช่วยแก้ปัญหาแก่ผู้อื่น

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูคิดแผนภูมิเพลง "เกิดมาพึ่งกัน" แล้วเปิดวิทยุเทปเพลง "เกิดมาพึ่งกัน" พร้อมกับร้องเพลง จากนั้นสนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลง

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "การเสียสละ" โดยเขียนเป็นสถานการณ์ในใบงานที่ 1 เพื่อใช้ในบทบาทสมมติ

2.2 ขั้นแสดง

1. หออาสาสมัครเพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลากเลขที่ประจำตัว

2. แจกใบงานที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. แสดงบทบาทสมมุติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1 สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมุติให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ในใบงานที่ 2

2.3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าวุฒิชัยกับสมพลเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใด
2. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของวุฒิชัยและสมพลหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. นักเรียนคิดว่าการกระทำของใครที่น่ายกย่องเพราะเหตุใด
4. นักเรียนคิดว่าสมพลได้เสียสละอะไร
5. ถ้านักเรียนเป็นวุฒิชัยนักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด
6. ถ้านักเรียนเป็นสมพลนักเรียนจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด
7. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับวุฒิชัยและสมพล เพราะเหตุใด

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.4 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกระทำที่แสดงถึงการเสียสละและที่ไม่เสียสละ ออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังและบอกถึงผลดี และผลเสียของการกระทำนั้นด้วย ในกรณีที่ไม่ มีผู้ออกมาเล่าก็ใช้วิธีจับฉลากรายชื่อ

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นผู้เสียสละ

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญของการเสียสละและแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนที่มีความเสียสละ

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน และบันทึกการสังเกต
2. ฉลากตัวเลข , ฉลากรายชื่อ
3. แผนภูมิเพลง "เกิดมาพึ่งกัน"
4. เครื่องเล่นพร้อมเทปเพลง "เกิดมาพึ่งกัน"

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมุติ
2. ตรวจสอบบันทึกการสังเกต

ใบงานที่ 1

วุฒิชัย กับสมพลและเพื่อน ๆ เดินไปพบคุณครูสมบุญกำลังยกหนังสือกองใหญ่เดินผ่านมา สมพลพูดกับวุฒิชัยว่า "เราไปช่วยครูสมบุญยกหนังสือกันเถอะ" วุฒิชัยกล่าวตอบว่า "ฉันไม่ค่อยชอบคุณครูสมบุญเลย เธออยากไปก็ไปคนเดียวเถอะ" สมพลและเพื่อน ๆ จึงเข้าไปช่วยยกหนังสือจากครูสมบุญไปส่งที่ห้องเรียน

ตอนพักกลางวันวุฒิชัย สมพลและเพื่อน ๆ ก็ลงไปเล่นบริเวณสนามเห็นมีขยะวางเกลื่อนกลาดไม่มีผู้ใดจะเก็บเลย สมพลจึงชวนวุฒิชัยเก็บขยะ แต่วุฒิชัยตอบว่า "ฉันไม่ใช่ภารโรง ฉันไม่มีหน้าที่เก็บขยะหรอก เชิญเธอเก็บคนเดียวเถอะ" สมพลจึงเก็บขยะกับเพื่อน ๆ หลังจากนั้นเด็ก ๆ ทั้งหมดจึงชวนกันไปซื้อขนมมารับประทาน ขณะที่กำลังเข้าแถวมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กำลังยืนร้องไห้อยู่คนเดียวสมพลสงสัยจึงเรียกน้องป.1 ให้มายืนข้างหน้าตน แต่วุฒิชัยซึ่งยืนอยู่หน้าสมพลไม่ยอมจึงไล่น้องป.1 ไปต่อท้ายแถว แต่สมพลก็บอกให้น้องป.1 มายืนแทนที่ตน และตนก็ไปต่อท้ายแถว

ตอนเย็นนักเรียนทุกคนกลับบ้านสมพลนึกขึ้นได้ว่าลืมสมุดการบ้านไว้ที่โรงเรียนจึงกลับมาเอา พบครูสมบุญ ครูสมบุญเห็นว่าสมพลเป็นผู้มีน้ำใจชอบเสียสละจึงไปตามภารโรงมาเปิดประตูให้ สักครูวุฒิชัยก็เข้ามาในโรงเรียนเพื่อมาเอาสมุดการบ้านเช่นกัน วุฒิชัยบอกครูสมบุญว่าตนลืมสมุดการบ้าน ครูสมบุญเห็นว่าวุฒิชัยเป็นคนไม่มีน้ำใจไม่ชอบเสียสละจึงบอกกับวุฒิชัยว่า "ภารโรงคงกลับบ้านไปแล้วและครูก็ไม่มีกุญแจสำหรับเปิดห้องเรียนด้วย" วุฒิชัยจึงหน้าเศร้ากลับบ้านไป

เพลงเกิดมาพึ่งกัน

เกิดเป็นคนอย่าเห็นแก่ตนแหละดี
ถึงจะมีร่ำรวยสุขสันต์จนหรือมีไม่เป็นที่สำคัญ
แม้รักกันพึ่งพาอย่าไปตัดไม้ตรี
เกิดมาพึ่งกัน ผิดพรรณนไชนางค์กดีศรี
วันนี้เราอยู่คิดดูให้ดี
ถึงจะจนจะมีอย่าไปสร้างเวรกรรม
ขึ้นไปทำชั่วไปอาจต้องใช้กรรมเวร
อย่างมกายโลกหลงเพราะคงจะเกิดลำบาก
สร้างบุญพระท่านคงเห็น
ร่วมเย็นพันความทุกข์ทน
ถึงวิบัติขัดสนผลบุญนำให้
ศีลธรรมมั่นใจไม่ต้องไปกังวล
ถึงจะมีจะจนเกิดกุศลจิตใจ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	ศรัทธา เทียงเจริญ
เกิดวันที่	10 เมษายน 2508
สถานที่เกิด	จ.อุตรดิตถ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 5/812 หมู่ 2 ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
พ.ศ. 2529	ศษ.บ. (การประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2541	กศ.ม. (วิชาเอกการประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษามูลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โดยวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ

บทคัดย่อ
ของ
ศรัทธา เทียงเจริญ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
วิชา ปถ 692 ภาคนิพนธ์ระดับสูง และ ปถ 693 การวิจัยทางการประถมศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาจริยศึกษาของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541
โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม สังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน
จำนวน 25 คน ได้จากการสุ่มห้องเรียนอย่างง่าย

ระยะเวลาในการทดลอง 24 คาบ คาบละ 20 นาที ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One
Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการสอน และแบบ
ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา จำนวน 25 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.7884
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t - test Dependent

ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาจริยศึกษา ของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ ก่อนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY ON MORAL EDUCATION LEARNING ACHIEVEMENT
OF PRATHOM-SUKSA IV STUDENTS
BY USING ROLE-PLAYING METHOD

AN ABSTRACT
BY
SATTHA TAENGCHAROEN

**This research is a part of education in EL.692 and EL.693
For the Master Degree Programme
at Srinakarinwirot University**

1998

The purpose of this study was to find the moral education learning achievement of Prathom-suksa IV students by using role-playing method.

The samples were 25 Prathom-suksa IV students from one class of Wat Triratanaram School, Bangkhaen District, Bangkok Metropolis. They were selected by simple random sampling at the first semester of the year 1998.

The time of teaching experiment was 24 class periods, 20 minutes each. The research design used was One Group Pretest-Posttest Design, and the experimental instruments used were the teaching plan and the moral education learning achievement test of 25 items. The reliability of test was 0.7884, and the t-test Dependent was statistically applied to analyze the data.

The study result revealed that the moral education learning achievement of Prathom-suksa IV students by using role-playing method, between before and after the teaching experiment, was statistically different at .01 level of significance.